

SAMORZĄD
WOJEWÓDZTWA POMORSKIEGO

Analiza programów studiów na uczelniach wyższych regionu, w zakresie kształtowania proinnowacyjnych postaw i umiejętności

Analiza programów studiów na uczelniach wyższych regionu, w zakresie kształtowania proinnowacyjnych postaw i umiejętności

Opracowanie zostało wykonane we współpracy z Urzędem Marszałkowskim Województwa Pomorskiego w ramach realizacji projektu „INNOpomorze - partnerstwo dla innowacji”

WSPÓŁPRACA:

Joanna Oberbek
Emilia Koniuszewska
Karolina Zdrojewska
Anna Marzec

Projekt „INNOpomorze – partnerstwo dla innowacji” współfinansowany jest z Europejskiego Funduszu Społecznego w ramach poddziałania 8.2.2. Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki.

Publikacja jest dystrybuowana bezpłatnie.

Publikacja jest dostępna także w formie elektronicznej na stronie: www.INNOpomorze.pl.

Poglądy i tezy przedstawione w publikacji nie muszą odzwierciedlać stanowiska Urzędu Marszałkowskiego Województwa Pomorskiego; prezentują jedynie stanowiska Autorów.

WYKONAWCA:

BIOSTAT

www.biostat.com.pl

ul. Kościuszki 32/34C4
44-200 Rybnik
tel/fax. 32 42 21 707
biostat@biostat.com.pl

AUTORZY:

Rafał Piszczek
Zdzisław Wolny

WSPÓŁPRACA:

Andrzej Kempa

Copyright ©by Urząd Marszałkowski Województwa Pomorskiego ul. Okopowa 21/27, 80-810 Gdańsk

Publikacja współfinansowana przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

1. SPIS TREŚCI

1.	Spis treści	3
2.	Streszczenie	5
3.	Wprowadzenie	9
3.1.	Cel badania	9
3.2.	Nota metodologiczna.....	10
3.2.1.	Przebieg badania	10
3.2.2.	Analiza danych zastanych (Desk Research)	10
3.2.3.	Wywiady telefoniczne (CATI) oraz wywiady bezpośrednie (PAPI)	11
3.2.4.	Indywidualne wywiady pogłębione (IDI)	11
3.2.5.	Zogniskowane wywiady grupowe (FGI).....	12
3.3.	Charakterystyka respondentów	12
3.3.1.	Schemat doboru próby	16
4.	Prezentacja wyników badania	24
4.1.	Analiza dokumentów zastanych.....	24
4.1.1.	Sektor Badań i Rozwoju, a Program Operacyjny Kapitał Ludzki	24
4.1.2.	Sektor Badań i Rozwoju, a Regionalny Program Operacyjny Województwa Pomorskiego	25
4.1.3.	Regionalna Strategia Innowacji dla Województwa Pomorskiego (RIS-P).....	27
4.1.4.	Szczegółowy opis priorytetu VIII Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013	28
4.1.5.	Działania informacyjne i promocyjne w ramach Narodowej Strategii Spójności	29
4.2.	Badanie ankietowe.....	32
4.3.	Indywidualne Wywiady Pogłębione	46
4.3.1.	Studenci i absolwenci.....	46

4.3.2. Pracownicy uczelni wyższych	51
4.4. Zogniskowane Wywiady Grupowe	54
4.4.1. Studenci i absolwenci.....	54
4.4.2. Pracodawcy.....	59
5. Podsumowanie.....	64
5.1. Realizacja celów badania.....	64
5.2. Skuteczność i użyteczność kształcenia w ramach działań proinnowacyjnych	65
5.3. Działania zwiększające znaczenie umiejętności i postaw proinnowacyjnych w przyszłości.....	70
Wnioski i rekomendacje	74
Spis rysunków	80
Spis tabel.....	81

2. STRESZCZENIE

Badanie pt. „Analiza programów studiów na uczelniach wyższych regionu w zakresie kształtowania proinnowacyjnych postaw i umiejętności” zrealizowane zostało na potrzeby projektu pn. „INNOpomorze – partnerstwo dla innowacji”, finansowanego z poddziałania 8.2.2. POKL i ma na celu analizę i ocenę programów studiów w uczelniach wyższych (publicznych i prywatnych) województwa pomorskiego posiadających uprawnienia do nadawania tytułu magistra, w kontekście kreowania postaw i umiejętności proinnowacyjnych wśród studentów oraz ich przełożenie na postrzeganie absolwentów na rynku pracy przez przedsiębiorców. Projekt badawczy wykonany został na zlecenie Urzędu Marszałkowskiego Województwa Pomorskiego przez firmę BIOSTAT. Badanie zrealizowano w okresie od czerwca do września 2011 r.

W ramach badania „Analiza programów studiów na uczelniach wyższych regionu w zakresie kształtowania proinnowacyjnych postaw i umiejętności” na potrzeby realizacji projektu „INNOpomorze – partnerstwo dla innowacji” określono następujące pytania badawcze:

- Jak wygląda program kształcenia na pomorskich uczelniach wyższych w zakresie kształtowania umiejętności i postaw proinnowacyjnych?
- Jakie konkretne działania w zakresie kształtowania umiejętności i postaw proinnowacyjnych podejmowane są na pomorskich uczelniach wyższych?
- Jakie pomorskie uczelnie, na jakich kierunkach i poziomach studiów podejmują najwięcej i najmniej inicjatyw, mających na celu kształtowanie umiejętności i postaw proinnowacyjnych?
- Absolwenci, których uczelni i kierunków wykazują się najbardziej proinnowacyjną postawą?
- Jak kształtuje się znajomość podstaw wiedzy o innowacjach wśród absolwentów pomorskich uczelni wyższych?
- Jak kształtuje się zainteresowanie absolwentów pomorskich uczelni wyższych podejmowaniem w pracy zawodowej tematyki innowacji?
- Jakie są motywy wprowadzania elementów kształtowania umiejętności i postaw proinnowacyjnych do programu kształcenia na uczelniach wyższych?
- Czy studenci studiów wyższych są zainteresowani zagadnieniami innowacji?

- Jakie działania mogłyby podjąć pomorskie uczelnie wyższe w celu zwiększania umiejętności i postaw proinnowacyjnych swoich absolwentów?
- Jaka jest postawa wykładowców uczelni wyższych wobec wprowadzania do programu nauczania zagadnień dotyczących innowacji?

W badaniu wykorzystano następujące narzędzia i techniki badawcze: analizę danych zastanych (Desk Research), badanie ankietowe (CATI), badania ankietowe (PAPI), wywiady grupowe (FGI) oraz wywiady pogłębione (IDI). Proces badawczy realizowano w podziale na trzy główne etapy. Etap pierwszy badania miał na celu zapoznanie się z istniejącą dokumentacją oraz opracowanie narzędzi badawczych. Etap drugi to realizacja ilościowego badania opinii studentów i absolwentów uczelni wyższych (publicznych i prywatnych) województwa pomorskiego, posiadających uprawnienia do nadawania tytułu magistra. Przeprowadzono także 9 wywiadów pogłębionych z pracownikami publicznych uczelni wyższych oraz 16 wywiadów pogłębionych z absolwentami i studentami w/w uczelni (po 8 w każdej grupie). Elementem kończącym fazę terenową realizacji badań były zogniskowane wywiady grupowe, prowadzone wśród przedstawicieli absolwentów (1 grupa), studentów (1 grupa) oraz przedsiębiorców (2 grupy). Ostatni etap badania stanowiło opracowanie wyników badań oraz sformułowanie w oparciu o nie wniosków i rekomendacji. Opracowane wnioski i rekomendacje zaprezentowane zostały w postaci tabelarycznej na stronie 73 niniejszego raportu.

Realizacja celów projektu badawczego

W czasie przeznaczonym na wykonanie badania, tzn. okresie od czerwca do września 2011 roku, zrealizowano wszystkie przewidziane do przeprowadzenia zadania. W badaniu ilościowym, pogłębionych wywiadach indywidualnych oraz zogniskowanych wywiadach grupowych uczestniczyła dokładnie taka ilość osób, jak zakładana. Odpowiedzi zdecydowanej większości spośród ankietowanych były precyzyjne i niosące ze sobą dużą wartość badawczą.

Pozyskane dane wskazują na dużą świadomość uczestników badania co do korzyści płynących z postaw i umiejętności proinnowacyjnych. Świadomość ta była niezależna od statusu społecznego badanego. Badani potrafili szczegółowo zdefiniować, czym jest innowacja oraz scharakteryzować postawy i umiejętności proinnowacyjne. Osoby biorące udział w badaniu dostrzegały u siebie potrzebę rozwijania takich zdolności.

Bariery i problemy

Jak wynika z przeprowadzonych badań, **największą barierę w kształtowaniu postaw i umiejętności proinnowacyjnych na uczelniach wyższych województwa pomorskiego stanowi brak odpowiedniej współpracy pomiędzy naukowcami a przedsiębiorcami z regionu.** Mowa tutaj o niskim poziomie kooperacji, rozumianej jako niedostateczny poziom transferu technologii na stopniu naukowym, jak i braku zorganizowanego programu praktyk studenckich, pozwalającego na transfer wiedzy na poziomie pracodawca – student. Jako istotną barierę w kształceniu działań proinnowacyjnych na uczelniach wyższych uznano zły program nauczania oraz braki w specjalistycznym sprzęcie i oprogramowaniu. Podkreślano potrzebę położenia większego nacisku na praktyczny sposób nauczania studentów oraz ulepszenie sprzętu i oprogramowania używanego przez uczelnie, przy jednoczesnym zwiększeniu ich dostępności.

Ocena sposobu kształcenia – skuteczność i użyteczność

Uogólniając, można powiedzieć, że studenci oraz absolwenci są zadowoleni ze skuteczności i użyteczności sposobu kształcenia. Pozytywne opinie dominowały w odpowiedziach na pytania dotyczące poziomu kształcenia. Gorzej wypadła ogólna ocena ukierunkowania nauczania na kształcenie proinnowacyjne. Badano również stopień rozwoju u studentów i absolwentów umiejętności niezbędnych w społeczeństwie wiedzy, jak i innych cech. Odnotowano znaczące różnice w ocenie skuteczności i użyteczności nauczania. Najlepiej ten aspekt oceniali studenci biorący udział w badaniu, najgorzej przedstawiciele pomorskich pracodawców. Przykładowo, przedsiębiorcy wskazywali na małą samodzielność w myśleniu i działaniu, który to aspekt badani studenci postrzegali bardzo pozytywnie.

Potrzeby i oczekiwania uczestników badania

W oparciu o wyniki badania zidentyfikowano główne obszary potrzeb, wyrażanych przez uczestników badania. Do najczęściej wymienianych należą:

- Podniesienie poziomu współpracy pomiędzy środowiskiem naukowym a przedsiębiorcami, ze szczególnym uwzględnieniem firm innowacyjnych.
- Zwiększenie istotności i jakości praktyk studenckich.
- Dostęp studentów i doktorantów do nowoczesnych technologii.

- Stypendia i granty na projekty dla studentów wykazujących się w swojej działalności umiejętnościami i cechami proinnowacyjnymi.
- Położenie nacisku w kształceniu studentów na rozwój zdolności samodzielnego myślenia i działania.

Rekomendacje

Pełne opracowanie wniosków i rekomendacji z niniejszego badania przedstawiono w postaci **Tabeli Wniosków i Rekomendacji** na stronie 73 niniejszego raportu. Najważniejsze rekomendacje to:

- Zwiększenie zakresu współpracy uczelni i przedsiębiorstw. Stworzenie transferu wiedzy pomiędzy strefą badawczo-rozwojową a gospodarką.
- Kontynuowanie społecznej kampanii promującej działania proinnowacyjne.
- Organizacja programu stypendialnego i grantów na projekty dla studentów wykazujących się postawą i umiejętnościami proinnowacyjnymi.
- Stypendia i granty na projekty dla studentów wykazujących się w swojej działalności umiejętnościami i cechami proinnowacyjnymi.
- Położenie nacisku w kształceniu studentów na rozwój zdolności samodzielnego myślenia i działania.
- Zmiany w programie nauczania pod kątem przydatności w społeczeństwie wiedzy. Istnieje potrzeba położenia większego nacisku na praktyczny aspekt nauczania. Wiąże się to z reformą programu nauczania, zastąpieniem przedmiotów niepraktycznych, niepokrywających się z oczekiwaniami studentów, absolwentów oraz pracodawców.

3. WPROWADZENIE

3.1. CEL BADANIA

Głównym celem niniejszego badania było sformułowanie wniosków, w jakim stopniu absolwenci pomorskich uczelni przygotowani są do podejmowania działań innowacyjnych w swojej pracy zawodowej oraz które uczelnie, na których kierunkach i w jakim stopniu takie umiejętności i postawy wśród studentów i doktorantów kształtują. Ponadto, istotnym elementem badania było wskazanie, jakie działania mogłyby podjąć uczelnie, aby wspomniane postawy i umiejętności promować i aby działania te mogły się w przyszłości przełożyć się na większe zainteresowanie podejmowaniem przez studentów i absolwentów przedsięwzięć o charakterze innowacyjnym.

Cele projektu badawczego obejmowały w szczególności dokonanie następujących analiz:

- Ocena stopnia, w jakim prowadzone działania odpowiadają potrzebom grup objętych badaniem: studentom, absolwentom i pracownikom dydaktycznych pomorskich uczelni oraz pracodawcom funkcjonującym na terenie tegoż województwa.
- Identyfikacja barier i problemów związanych z postawą innowacyjną, w tym wdrażaniem działań innowacyjnych.
- Ocena sposobu doboru form kształcenia pod kątem ich adekwatności do rynku pracy oraz określenie motywów, jakimi kierują się badani w temacie wykorzystywania i zdobywania wiedzy związanej z działaniami proinnowacyjnymi.
- Ocena użyteczności uzyskanego wykształcenia przez absolwenta uczelni wyższej dla przyszłego pracodawcy.
- Określenie potrzeb i oczekiwań uczestników badania w zakresie adekwatności form kształcenia realizowanych na pomorskich uczelniach względem rynku pracy, użyteczności wiedzy posiadanej przez absolwenta oraz rodzajów prowadzonych działań promujących postawy i umiejętności proinnowacyjne.

3.2. NOTA METODOLOGICZNA

3.2.1. PRZEBIEG BADANIA

Proces badawczy zrealizowano w trzech etapach. Etap pierwszy obejmował analizę danych zastanych (Desk Research). Etap drugi stanowiło pozyskanie danych ilościowych i jakościowych z wykorzystaniem następujących technik badawczych:

- Wywiady telefoniczne CATI (Computer Assisted Telephone Interview) oraz wywiady kwestionariuszowe bezpośrednie PAPI (Paper And Pencil Interview) wśród studentów i absolwentów pomorskich uczelni wyższych (publicznych i prywatnych).
- Indywidualne wywiady pogłębione IDI (Individual In-Depth Interview) z 9 przedstawicielami pomorskich publicznych uczelni wyższych oraz z 16 przedstawicielami studentów i absolwentów publicznych uczelni wyższych z terenu województwa pomorskiego (po 8 z każdej grupy).
- Zogniskowane wywiady grupowe FGI (Focused Group Interview) zrealizowane w 4 grupach obejmujących odpowiednio: studentów (I grupa), absolwentów (II grupa) oraz przedsiębiorców (III – IV grupa) z terenu województwa pomorskiego.

Wyniki prowadzonych badań były na bieżąco zestawiane oraz porównywane w celu uzyskania pełnego obrazu postępów prac projektowych w kontekście celów badania.

Ostatni etap badania stanowiło opracowanie wyników badań oraz sformułowanie w oparciu o nie wniosków i rekomendacji.

3.2.2. ANALIZA DANYCH ZASTANYCH (DESK RESEARCH)

Analiza danych zastanych to analiza informacji pozyskanych ze źródeł (dokumentów, baz danych) już istniejących, niewymagająca realizacji bezpośrednich badań, a jedynie scalenia i uporządkowania rozproszonego dotąd materiału informacyjnego.

Na etapie analizy danych zastanych zbadane zostały przyjęte dokumenty, określające wytyczne dla projektów realizowanych w ramach Poddziałania 8.2.2. Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki:

- Regionalny Program Operacyjny dla Województwa Pomorskiego na lata 2007-2013.
- Regionalna Strategia Innowacji dla Województwa Pomorskiego RIS-P.

- Program Operacyjny Kapitał Ludzki (PO KL) 2007-2013.
- Szczegółowy opis priorytetów Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007 – 2013.
- Wytyczne Ministerstwa Rozwoju Regionalnego w zakresie informacji i promocji.
- Strategia komunikacji funduszy europejskich w Polsce na lata 2007 – 2013.
- Księga Systemu Identyfikacji Wizualnej Urzędu Marszałkowskiego Województwa Pomorskiego.

3.2.3. WYWIADY TELEFONICZNE (CATI) ORAZ WYWIADY BEZPOŚREDNIE (PAPI)

Wywiad telefoniczny ze wspomaganie komputerowym i wywiad bezpośredni kwestionariuszowy to techniki badań ilościowych, w których pozyskiwanie informacji od respondentów odbywa się przy pomocy kwestionariusza badawczego. Odpowiednio przeszkoleni ankieterzy wykonują wystandaryzowane rozmowy telefonicznie lub wywiady bezpośrednie z wylosowanymi do badania osobami.

Badaniem ilościowym objętych zostało łącznie 508 studentów i absolwentów pomorskich uczelni wyższych (publicznych i niepublicznych), po 254 z każdej z grup. Dobór respondentów do wywiadu dokonany był w sposób kwotowo-losowy. W przypadku osób, do których dotarcie drogą telefoniczną nie było możliwe, lub też występowały bariery proceduralne w realizacji badania, podjęto kontakt bezpośredni. Proces badawczy dla tej fazy badania odbywał się w dniach od 1 do 26 sierpnia 2011 r.

3.2.4. INDYWIDUALNE WYWIADY POGŁĘBIONE (IDI)

Wywiad pogłębiony to jedna z metod badań jakościowych, polegająca na szczegółowej, wnikliwej rozmowie z respondentem, której celem jest dotarcie do precyzyjnych informacji oraz poszerzenie wiedzy, związanej z tematem badania. W trakcie wywiadu indywidualnego podejmowane są pytania badawcze o charakterze eksploracyjnym, dotyczące próby wyjaśnienia/zrozumienia zjawisk, motywacji, postaw i zachowań. W ramach wywiadów pogłębionych wprowadzane są do rozmowy kolejne tematy, które odpowiednio ukierunkowują wypowiedź respondenta i pomagają w ujawnianiu jego przekonań, opinii i postaw. Przebieg indywidualnego wywiadu pogłębionego jest rejestrowany, a podstawą interpretacji wyników jest pogłębiona analiza informacji uzyskanych w całej serii niezależnych wywiadów.

Wywiady pogłębione zrealizowano na przełomie sierpnia oraz września 2011 r. Respondenci zostali podzieleni na trzy grupy – absolwenci, studenci, pracownicy naukowcy – reprezentujące uczelnie wyższe z terenu województwa pomorskiego, a dobór próby miał charakter losowo-celowy.

3.2.5. ZOGNISKOWANE WYWIADY GRUPOWE (FGI)

Zogniskowany wywiad grupowy to dyskusja prowadzona przez moderatora w grupie celowo dobranych osób. Podstawowymi zastosowaniami metody FGI są: zrozumienie preferencji, opinii i przedstawicieli badanych grup wobec postaw i umiejętności proinnowacyjnych studentów/absolwentów uczelni wyższych, uzyskanie wiedzy na temat możliwości i problemów podczas wdrażania programów studiów ukierunkowanych na kształcenie postaw i umiejętności proinnowacyjnych, uzyskanie wiedzy na temat zapotrzebowania rynku na pracowników z ukształtowanymi postawami i umiejętnościami proinnowacyjnymi.

Wywiady grupowe zostały zrealizowane w dniach 23-24.08.2011 r. Grupy respondentów stanowili absolwenci, studenci i pracodawcy z terenu województwa pomorskiego. Dobór próby miał charakter celowy.

3.3. CHARAKTERYSTYKA RESPONDENTÓW

Zarówno studenci, absolwenci, jak i pracownicy naukowcy wywodzili się z uczelni wyższych znajdujących się na terenie województwa pomorskiego. Lista jednostek objętych badaniem została opracowana na etapie konsultacji projektowych. Poniżej zaprezentowano listę uczelni biorących udział w badaniu:

Tabela 1. Uczelnie biorące udział w badaniu.

Typ uczelni	Lp.	Nazwa uczelni
Uczelnie publiczne	1.	<i>Akademia Marynarki Wojennej im. Bohaterów Westerplatte</i>
	2.	<i>Akademia Morska</i>
	3.	<i>Akademia Muzyczna im. Stanisława Moniuszki</i>
	4.	<i>Akademia Pomorska w Słupsku</i>

Typ uczelni	Lp.	Nazwa uczelni
	5.	Akademia Sztuk Pięknych
	6.	Akademia Wychowania Fizycznego i Sportu im. Jędrzeja Śniadeckiego
	7.	Gdański Uniwersytet Medyczny
	8.	Politechnika Gdańska
	9.	Uniwersytet Gdański
Uczelnie niepubliczne	10.	Ateneum - Szkoła Wyższa
	11.	Gdańska Wyższa Szkoła Humanistyczna
	12.	Szkoła Wyższa Prawa i Dyplomacji
	13.	Szkoła Wyższa Psychologii Społecznej, Wydział Zamiejscowy w Sopocie
	14.	Wyższa Szkoła Administracji i Biznesu im. Eugeniusza Kwiatkowskiego w Gdyni
	15.	Wyższa Szkoła Bankowa w Gdańsku
	16.	Wyższa Szkoła Społeczno-Ekonomiczna
	17.	Wyższa Szkoła Turystyki i Hotelarstwa w Gdańsku

W ramach uczelni publicznych opracowane zostały grupy wydziałów pokrewnych wg następującego schematu:

Tabela 2. Grupy wydziałów objętych badaniem.

Grupa wydziałowa	Uczelnia ¹	Wydział
GRUPA I:	UG	Wydział Biologii

¹ AP - Akademia Pomorska, PG - Politechnika Gdańska, UG - Uniwersytet Gdański, AMW - Akademia Marynarki Wojennej im. Bohaterów Westerplatte, AM - Akademia Morska, AMuz. - Akademia Muzyczna im. Stanisława Moniuszki, ASP - Akademia Sztuk Pięknych, AWFIS - Akademia Wychowania Fizycznego i Sportu im. Jędrzeja Śniadeckiego, GUM - Gdański Uniwersytet Medyczny.

Grupa wydziałowa	Uczelnia ¹	Wydział
Wydziały Matematyczno-Przyrodnicze	<i>PG</i>	<i>Wydział Fizyki Technicznej i Matematyki Stosowanej</i>
	<i>AP</i>	<i>Wydział Matematyczno- Przyrodniczy</i>
	<i>UG</i>	<i>Wydział Matematyki, Fizyki i Infor- matyki</i>
	<i>UG</i>	<i>Wydział Oceanografii i Geografii</i>
GRUPA II: Wydział Chemii	<i>PG</i>	<i>Wydział Chemiczny</i>
	<i>UG</i>	<i>Wydział Chemii</i>
GRUPA III: Wydziały Mechaniczno-Elektryczne	<i>AM</i>	<i>Wydział Elektryczny</i>
	<i>AMW</i>	<i>Wydział Mechaniczno-Elektryczny</i>
	<i>PG, AM</i>	<i>Wydział Mechaniczny</i>
GRUPA IV: Wydziały Elektroniczno-Informatyczne i Automatyczne	<i>PG</i>	<i>Wydział Elektroniki i Automatyki</i>
	<i>PG</i>	<i>Wydział Elektroniki, Telekomunikacji i Informatyki</i>
GRUPA V: Wydziały Zarządzania i Ekonomii	<i>UG</i>	<i>Wydział Ekonomiczny</i>
	<i>AM</i>	<i>Wydział Przedsiębiorczości i Towaro- znawstwa</i>
	<i>UG</i>	<i>Wydział Zarządzania</i>
	<i>PG</i>	<i>Wydział Zarządzania i Ekonomii</i>
GRUPA VI: Wydziały Architektury i Sztuki	<i>ASP</i>	<i>Międzywydziałowy Instytut Nauki o Sztuce</i>
	<i>ASP</i>	<i>Wydział Architektury Wnętrz i Wzor- nictwa</i>

Grupa wydziałowa	Uczelnia ¹	Wydział
	AMuz.	Wydział Dyrygentury Chóralnej, Edukacji Muzycznej i Rytmiki
	AMuz.	Wydział Dyrygentury, Kompozycji i Teorii Muzyki
	ASP	Wydział Grafiki
	AMuz.	Wydział Instrumentalny
	ASP	Wydział Malarstwa
GRUPA VII: Wydziały Nauk Społecznych	AP	Wydział Edukacyjno-Filozoficzny
	AP	Wydział Filologiczno-Historyczny
	UG	Wydział Filologiczny
	UG	Wydział Historyczny
	AMW	Wydział Nauk Humanistycznych i Społecznych
	UG	Wydział Nauk Społecznych
	UG	Wydział Prawa i Administracji
GRUPA VIII: Wydziały Oceanotechniki i Oceanografii	AMW	Wydział Dowodzenia i Operacji Morskich
	AMW	Wydział Nawigacji i Uzbrojenia Okrętowego
	AM	Wydział Nawigacyjny
	PG	Wydział Oceanotechniki i Okrętownictwa
GRUPA IX: Wydziały	UG	Międzyuczelniany Wydział Biotechnologii UG i Akademii Medycznej w Gdańsku

Grupa wydziałowa	Uczelnia ¹	Wydział
Medyczno-Biotechnologiczne	<i>GUM</i>	<i>Międzyuczelniany Wydział Biotechnologii UG I GUMed</i>
	<i>GUM</i>	<i>Wydział Lekarski z Oddziałem Stomatologicznym</i>
	<i>GUM</i>	<i>Wydział Nauk Farmaceutycznych z Oddziałem Medycyny AmbulATORYJNEJ</i>
	<i>GUM</i>	<i>Wydział Nauk o Zdrowiu z Oddziałem Pielęgniarstwa</i>
GRUPA X: Wydziały Wychowania Fizycznego i Turystyki	<i>AWFiS</i>	<i>Wydział Turystyki i Rekreacji</i>
	<i>AWFiS</i>	<i>Wydział Wychowania Fizycznego</i>

3.3.1. SCHEMAT DOBORU PRÓBY

Dobór próby został opracowany indywidualnie dla każdej z grup objętych badaniem.

W przypadku badania ilościowego na grupie absolwentów oraz studentów dobór próby miał charakter losowo-kwotowy, dodatkowo z uwzględnieniem typu uczelni publicznych i niepublicznych. W związku ze znaczną przewagą studentów i absolwentów uczelni publicznych, przyjęto założenie, że w każdej badanej grupie spośród liczby 254 badanych znajdzie się 75% respondentów uczelni publicznych (190 badanych) oraz 25% respondentów uczelni niepublicznych (64 badanych).

Operat badania został podzielony na warstwy, które stanowią uczelnie wyższe. W ramach każdej warstwy określono liczbę badanych – zbadani zostali studenci oraz absolwenci grup wydziałów wskazanych w tabeli nr 2. Liczbę ankiet przypadających na jedną grupę wydziałów uzyskano poprzez podzielenie ilości ankiet przypadających średnio na jedną uczelnię przez liczbę grup wydziałów obecnych na danej uczelni. Jeśli wskazana suma nie była liczbą całkowitą, wówczas ilość ta została zaokrąglona w górę do najbliższej liczby całkowitej. Dodatkowo, w przypadku uczelni z jedną grupą wydziałów, średnia liczba ankiet do wykonania została zmniejszona na rzecz uczelni, które dysponują większą grupą wydziałów. Wyjątek stanowi tu Gdański Uniwersytet Medyczny ze względu na zasięg kształcenia.

W przypadku uczelni niepublicznych ogół ankiet z przypadającej im puli (64) podzielono przez liczbę dostępnych jednostek (8 podmiotów), uzyskując taką samą liczbę ankiet dla każdej z uczelni niepublicznych, niezależnie od ilości wydziałów.

Szczegółowy rozkład próby w ramach jednostek objętych badaniem ilościowym jest następujący:

Tabela 3. Schemat doboru próby – badanie ilościowe.

Typ uczelni	Lp.	Uczelnia	Obecność grup wydziałowych													
			GRUPA I	GRUPA II	GRUPA III	GRUPA IV	GRUPA V	GRUPA VI	GRUPA VII	GRUPA VIII	GRUPA IX	GRUPA X	Liczba grup wydziałów przypadających na uczelnię	Liczba ankiet na grupę wydziałów	Liczba ankiet na uczelnię ogółem (dla 1 grupy badanych)	Łączna liczba ankiet dla studentów i absolwentów
Uczelnie publiczne	1.	Akademia Marynarki Wojennej im. Bohaterów Westerplatte	0	0	1	0	0	0	1	1	0	0	3	7	21	42
	2.	Akademia Morska	0	0	1	0	1	0	0	1	0	0	3	7	21	42
	3.	Akademia Muzyczna im. Stanisława Moniuszki	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	1	10	10	20
	4.	Akademia Pomorska w Słupsku	1	0	0	0	0	0	1	0	0	0	2	10	20	40
	5.	Akademia Sztuk Pięknych	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	1	10	10	20
	6.	Akademia Wychowania Fizycznego	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	1	10	10	20

Typ uczelni	Lp.	Uczelnia	Obecność grup wydziałowych													
			GRUPA I	GRUPA II	GRUPA III	GRUPA IV	GRUPA V	GRUPA VI	GRUPA VII	GRUPA VIII	GRUPA IX	GRUPA X	Liczba grup wydziałów przypadających na uczelnię	Liczba ankiet na grupę wydziałów	Liczba ankiet na uczelnię ogółem (dla 1 grupy badanych)	Łączna liczba ankiet dla studentów i absolwentów
		nego i Sportu im. Jędrzeja Śniadeckiego														
	7.	Gdański Uniwersytet Medyczny	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	1	20	20	40
	8.	Politechnika Gdańska	1	1	1	1	1	1	0	1	0	0	7	6	42	84
	9.	Uniwersytet Gdański	1	1	0	0	1	0	1	1	1	0	6	6	36	72
Uczelnie niepubliczne	10.	Ateneum - Szkoła Wyższa	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	8	16
	11.	Gdańska Wyższa Szkoła Humanistyczna	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	8	16

Typ uczelni	Lp.	Uczelnia	Obecność grup wydziałowych													Łączna liczba ankiet dla studentów i absolwentów
			GRUPA I	GRUPA II	GRUPA III	GRUPA IV	GRUPA V	GRUPA VI	GRUPA VII	GRUPA VIII	GRUPA IX	GRUPA X	Liczba grup wydziałów przypadających na uczelnię	Liczba ankiet na grupę wydziałów	Liczba ankiet na uczelnię ogółem (dla 1 grupy badanych)	
	12.	Szkoła Wyższa Prawa i Dyplomacji	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	8	16
	13.	Szkoła Wyższa Psychologii Społecznej, Wydział Zamiejscowy w Sopocie	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	8	16
	14.	Wyższa Szkoła Administracji i Biznesu im. Eugeniusza Kwiatkowskiego	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	8	16
	15.	Wyższa Szkoła Bankowa w Gdańsku	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	8	16

Typ uczelni	Lp.	Uczelnia	Obecność grup wydziałowych													Łączna liczba ankiet dla studentów i absolwentów
			GRUPA I	GRUPA II	GRUPA III	GRUPA IV	GRUPA V	GRUPA VI	GRUPA VII	GRUPA VIII	GRUPA IX	GRUPA X	Liczba grup wydziałów przypadających na uczelnię	Liczba ankiet na grupę wydziałów	Liczba ankiet na uczelnię ogółem (dla 1 grupy badanych)	
	16.	Wyższa Szkoła Społeczno-Ekonomiczna	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	8	16
	17.	Wyższa Szkoła Turystyki i Hotelarstwa w Gdańsku	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	8	16

1 – występowanie grupy wydziałowej,

o – grupa wydziałowa nie występuje,

x – brak podziału na grupy wydziałowe

Wskazane powyżej metody doboru próby w badaniu ilościowym wynikają z następujących czynników:

- Relatywnie niska liczba respondentów dla każdej z grup (254/254, łącznie 508 osób) w stosunku do dużej populacji badanych (studenci 3 roku studiów I stopnia, studenci 1 i 2 roku studiów II stopnia oraz absolwenci z lat 2006/2007-2010/2011).
- Konieczność uwzględnienia w próbie badawczej struktury uczelni wyższych w województwie pomorskim (uwzględnienie wszystkich placówek spełniających kryteria badania) oraz wydziałów kształcenia.
- Aby rzetelnie odpowiedzieć na pytania badawcze i przełożyć poszczególne wskazania na uczelnie/wydziały, należy wykonać co najmniej kilka/kilkanaście wywiadów na każdej uczelni publicznej, co przy tak określonej ogólnej liczbie jednostek objętych badaniem, możliwe jest jedynie poprzez nieproporcjonalny dobór liczby respondentów w ramach wyznaczonych warstw.

W ramach określonej liczby badanych przypadającej na grupy wydziałowe, uczestnicy badania zostali dobrani w sposób losowy, przy uwzględnieniu uczelni, której są studentami/absolwentami. Proces rekrutacji respondentów miał charakter dwutorowy – poprzez kontakt telefoniczny z uczelniami wytypowanymi do udziału w badaniu, w celu uzyskania niezbędnych informacji, oraz poprzez wizytę ankietera na uczelni.

W przypadku indywidualnych wywiadów pogłębionych respondenci zostali dobrani do badania w sposób losowo-celowy. Kryteria doboru podlegały zmianom, w zależności od grupy poddanej badaniu:

- Studenci i absolwenci – respondentów wytypowano w sposób losowy, spośród osób z opracowanych grup wydziałowych i wskazanych uczelni.
- Pracownicy publicznych uczelni wyższych – 9 osób, dobór próby miał charakter celowy, po jednym przedstawicielu z każdej z publicznych uczelni wyższych, który posiadał wiedzę w temacie badania – wskazany przez jednostkę bądź zrekrutowany do badania przez koordynatora terenowego.

Również w przypadku zogniskowanych wywiadów grupowych schemat doboru próby miał charakter celowy – do badania wybrani zostali respondenci, którzy pozytywnie przeszli proces rekrutacji,

tj. posiadali wiedzę w temacie działań innowacyjnych podejmowanych zarówno w procesie kształcenia (studenci i absolwenci), jak i obecnych w obszarach przedsiębiorczości i rynku pracy (pracodawcy).

4. PREZENTACJA WYNIKÓW BADANIA

4.1. ANALIZA DOKUMENTÓW ZASTANYCH

4.1.1. SEKTOR BADAŃ I ROZWOJU, A PROGRAM OPERACYJNY KAPITAŁ LUDZKI²

Celem strategicznym **Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki** (PO KL), który stanowi jeden z elementów systemu realizacyjnego Narodowych Strategicznych Ram Odniesienia 2007–2013, jest:

Tworzenie warunków do wzrostu konkurencyjności gospodarki opartej na wiedzy i przedsiębiorczości zapewniającej wzrost zatrudnienia oraz wzrost poziomu spójności społecznej, gospodarczej i przestrzennej.

Według dokumentu „Program Operacyjny Kapitał Ludzki 2007-2013. Narodowe Strategiczne Ramy Odniesienia 2007-2013” w polskim sektorze „Badań i Rozwoju” w 2005 roku zatrudnionych było 123 431 osób. Największa liczba naukowców zatrudniona była w szkołach wyższych - 84 433 w następnej kolejności w jednostkach badawczo-rozwojowych – 21 703 osoby oraz w placówkach naukowych PAN – 6 698 osób.

Jak wskazują informacje zawarte w dokumencie „Program Operacyjny Kapitał Ludzki 2007-2013. Narodowe Strategiczne Ramy Odniesienia 2007-2013” współpraca między sektorem nauki, a gospodarką w Polsce, rozumiana jako poziom transferu technologii, jest niewystarczająca. Wśród wykorzystywanych przez przedsiębiorstwa źródeł innowacji jednostki naukowe mają niewielkie znaczenie. Wskazano, iż stopień transferu technologii od lat utrzymuje się na niskim poziomie. Na przestrzeni lat 2002 – 2004, technologie innowacje opracowane przez instytucje naukowe, wdrożyło jedynie 1% małych firm i 2% średnich przedsiębiorstw. W tym samym okresie innowacje procesowe i produktowe wdrożyło 20% firm małych i 22% firm średnich.

W związku z tym, jak podkreślono w dokumencie „Program Operacyjny Kapitał Ludzki 2007-2013. Narodowe Strategiczne Ramy Odniesienia 2007-2013”, istotne jest zwiększenie zakresu współpracy między przedsiębiorcami i naukowcami dla wzrostu innowacyjności polskiej gospodarki. Niski po-

² Opracowane na podstawie dokumentu „Program Operacyjny Kapitał Ludzki 2007-2013. Narodowe Strategiczne Ramy Odniesienia 2007-2013”, Warszawa, 7 września 2007 roku.

ziom współpracy przedsiębiorców ze sferą nauki jest spowodowany brakiem wiedzy o korzyściach płynących z tej współpracy, wzajemnej niechęci opartej na stereotypach, brakiem informacji o możliwości nawiązania współpracy oraz nieznanością realiów rynkowych ze strony naukowców i ośrodków naukowych.

Ponadto o kondycji sektora B + R w Polsce świadczy niższy niż w Unii Europejskiej przeciętny udział badaczy w populacji aktywnej zawodowo. Innym wyznacznikiem nienajlepszej sytuacji sektora Badań i Rozwoju na tle innych państw Unii Europejskiej jest bardzo niski poziom prywatnych nakładów na badania i rozwój.

W zahamowaniu powyżej opisanego zjawiska – ograniczenia rozwoju sektora „Badań i Rozwoju”, ma pomóc jeden z przyjętych celów szczegółowych, które mają służyć realizacji celu strategicznego.

Celem tym, w przypadku sektora „Badań i Rozwoju” jest czwarty cel szczegółowy:

Upowszechnienie edukacji społeczeństwa na każdym etapie kształcenia przy równoczesnym zwiększeniu jakości usług edukacyjnych i ich silniejszym powiązaniu z potrzebami gospodarki opartej na wiedzy.

4.1.2. SEKTOR BADAŃ I ROZWOJU, A REGIONALNY PROGRAM OPERACYJNY WOJEWÓDZTWA POMORSKIEGO³

Regionalny Program Operacyjny dla Województwa Pomorskiego na lata 2007-2013 zakłada realizację celu strategicznego **Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki**.

Priorytetem przyjętym w Regionalnym Programie Operacyjnym dla Województwa Pomorskiego jest podniesienie konkurencyjności i innowacyjności gospodarki oraz wzrost kompetencji mieszkańców poprzez poprawę efektywności usług publicznych, decydujących o poziomie jakości życia i zdolności regionu do przyciągania zewnętrznych czynników rozwoju. Istotna jest budowa społeczeństwa wiedzy, podnoszenie jakości kapitału ludzkiego, poprzez rozwój infrastruktury dydaktycz-

³ Opracowanie na podstawie dokumentu „Programu Operacyjnego dla województwa pomorskiego” na lat 2007-2011. CCI 2007 PL161P0015 Narodowe strategiczne ramy odniesienia 2007-2011, z dnia 02.10.2007.

nej i naukowo-dydaktycznej, ze szczególnym naciskiem na podnoszenie potencjału uczelni i dostosowania kierunków nauki do potrzeb rynku pracy i gospodarki.

Potencjał województwa pomorskiego tkwi w wysokim na tle kraju udziale procentowym ludzi z wyższym wykształceniem. Jak wykazał Narodowy Spis Powszechny Ludności i Mieszkań przeprowadzony w roku 2002 jest to drugie miejsce w kraju. Dyplomami wyższych uczelni legitymuje się 11% mieszkańców województwa. Pomimo świetnej sytuacji na tle innych województw, pomorskie dzieli duży dystans od średniej wartości tego wskaźnika w Unii Europejskiej, która to oscyluje w okolicach 20%. Gorsza sytuacja ma miejsce na terenach wiejskich, gdzie odsetek mieszkańców posiadających wykształcenie wyższe jest znacznie niższy, wynosi 4,2% mieszkańców. Notowany jest jednak dynamiczny proces uzupełniania wykształcenia.

Problemem jest zróżnicowana jakość kształcenia i dostępu do edukacji na każdym jej poziomie. Jest to szczególnie widoczne w dysproporcji w zakresie szkolnictwa wyższego pomiędzy terenami wiejskimi i miejskimi. Przeszkodę stanowi także stan techniczny placówek. W przypadku wielu szkół wyższych jest on niezadowalający.

W województwie pomorskim funkcjonuje 28 szkół wyższych, to 6,23% placówek w kraju, a także 3 filie i oddziały zamiejscowe. Infrastruktura szkolnictwa wyższego skoncentrowana jest głównie w Trójmieście i Słupsku. Drogą do budowania konkurencyjności i innowacyjności jest konieczność zapewnienia lepszego dostępu do edukacji o wysokiej jakości, dostosowanej do rynku pracy, jednak przede wszystkim pogłębienie współpracy z pracodawcami i kadrą naukową.

W Programie Operacyjnym dla Województwa Pomorskiego wskazane zostały kierunki interwencji programu:

- wzrost spójności przestrzennej regionu w ramach Unii Europejskiej,
- wzrost spójności gospodarczej regionu i stworzenie transferu wiedzy ze strefy badawczo- rozwojowej do gospodarczej,
- wzrost spójności społecznej regionu, dzięki podniesieniu kwalifikacji i ich zdolności do dostosowania się do sytuacji na rynku pracy.

Misją Regionalnej Strategii Innowacji dla Województwa Pomorskiego jest:

Rozwój konkurencyjnej gospodarki opartej na innowacjach dla podniesienia poziomu życia społeczności regionu.

Głównym celem strategii jest rozwój gospodarki regionu województwa poprzez budowanie systemu wsparcia innowacyjności, we współpracy z przedsiębiorcami, szkolnictwem oraz podmiotami B + R. Potencjał innowacyjny podmiotów B + R, szczególnie uczelni, jest duży, jednak nie jest on dostatecznie ukierunkowany na zastosowanie gospodarcze. W związku z czym podjęto strategię i kierunki działania pozwalające na kształtowanie innowacyjnych postaw i umiejętności w edukacji na poziomie wyższym. W ramach celu „Kształtowania kultury innowacyjnej i edukacji proinnowacyjnej” określone zostały zadania polegające na wdrożeniu programów nauczania promujących innowacje.

Poziom innowacyjności pomorskich firm jest wysoki na tle reszty kraju. Wynika to ze znacznej liczby funkcjonujących tu przedsiębiorstw innowacyjnych i stosunkowo wysokich nakładów przedsiębiorstw na działalność badawczo-rozwojową. Przodują w tym aspekcie przedsiębiorstwa średniej wielkości.

W regionie funkcjonuje niewystarczająca liczba instytucji zapewniających przedsiębiorcom profesjonalną i zorganizowaną możliwość podnoszenia kwalifikacji w dziedzinie innowacyjności i zarządzania procesami innowacyjnymi. Rozwiązaniem tego problemu proponowanym w Regionalnej Strategii Innowacji dla Województwa Pomorskiego może być utworzenie centrów szkoleniowo-wdrożeniowych na obszarze każdego powiatu w województwie. Atutami tych instytucji byłoby sprawniejsze i efektywniejsze funkcjonowanie, oparte na bliskości względem lokalnych przedsiębiorców i firm.

W ramach realizacji celów przyjętych w strategii i procesie wdrażania zaplanowano realizację wizyt w innowacyjnych przedsiębiorstwach i spotkania z twórcami innowacji, organizację festiwali nauki,

⁴ Opracowanie na podstawie dokumentu „Regionalna Strategia Innowacji dla Województwa Pomorskiego (RIS-P)”, Gdańsk, grudzień 2004 roku.

konkursów, między innymi na biznesplan w dziedzinie innowacyjności dla studentów, dyplomantów i doktorantów; zorganizowane staże i stypendia fundowane dla doktorantów studiujących na kierunkach technicznych i ścisłych. Do promowania wykorzystano strony internetowe uczelni publicznych i podmiotów B + R Regionu, rozpoczęto również wydawanie biuletynów i wydawnictw popularnonaukowych.

4.1.4. SZCZEGÓŁOWY OPIS PRIORYTETU VIII PROGRAMU OPERACYJNEGO KAPITAŁ LUDZKI 2007-2013⁵

Program Operacyjny Kapitał Ludzki 2007 – 2013 składa się z 10 Priorytetów, które realizowane są na poziomie centralnym i regionalnym. **Priorytet VIII Regionalne Kadry Gospodarki** koncentruje się na wzmocnieniu atrakcyjności regionów poprzez rozwijanie Regionalnych Strategii Innowacji oraz wspieranie transferu wiedzy w ramach współpracy pracowników przedsiębiorstw oraz jednostek naukowych w sektorach o strategicznym znaczeniu dla regionu. Do osiągnięcia przedstawionego zamierzenia ma przyczynić się również współfinansowanie stypendiów dla uczestników studiów doktoranckich, kształcących się na kierunkach uznanych za przyczyniające się w największym stopniu do wzmacniania konkurencyjności i rozwoju gospodarczego regionu. Poprzez Poddziałanie 8.2.2 Regionalne Strategie Innowacji, w ramach którego realizowany jest projekt „INNOpomorze”, realizowane są następujące typy operacji:

- Tworzenie, rozwój i aktualizacja Regionalnych Strategii Innowacji (RSI) poprzez:
 - studia, analizy, ekspertyzy,
 - wsparcie szkoleniowo-doradcze dla podmiotów odpowiedzialnych za opracowanie i wdrażanie RSI,
 - tworzenie i rozbudowę systemu monitorowania RSI.
- Wsparcie tworzenia i rozwoju sieci współpracy i wymiany informacji między naukowcami a przedsiębiorcami w zakresie innowacji i transferu technologii na poziomie regionalnym i lokalnym, w szczególności poprzez:
 - kontynuacja kampanii informacyjnej i imprez służących kojarzeniu partnerów i promocji transferu wiedzy i innowacji,
 - rozwój systemu komunikowania się i wymiany informacji.

⁵ Opracowanie na podstawie dokumentu „Szczegółowy opis priorytetów Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013”, Warszawa 1 czerwca 2010 roku.

- Stypendia naukowe i wsparcie towarzyszące (np. szkolenia z zakresu komercjalizacji wiedzy) dla doktorantów kształcących się na kierunkach uznanych za szczególnie istotne z punktu widzenia rozwoju województwa (określonych w RSI).

4.1.5. DZIAŁANIA INFORMACYJNE I PROMOCYJNE W RAMACH NARODOWEJ STRATEGII SPÓJNOŚCI⁶

„Strategia komunikacji Funduszy Europejskich w Polsce w ramach Narodowej Strategii Spójności na lata 2007 – 2013” definiuje podstawowe zasady prowadzenia działań informacyjnych i promocyjnych na potrzeby Narodowej Strategii Spójności oraz wszystkich programów operacyjnych. Wyznacza ona cele, grupy docelowe, kierunki i podstawowe narzędzia komunikacji, metody ewaluacji oraz instytucje zaangażowane w działania informacyjne i promocyjne. Strategia komunikacji Funduszy Europejskich na lata 2007 – 2013 została przygotowana przez Instytucję Koordynującą Narodowe Strategiczne Ramy Odniesienia (Narodową Strategię Spójności) we współpracy z instytucjami zarządzającymi programami.

Celem strategicznym działań informacyjnych i promocyjnych jest wspieranie realizacji celów określonych w Narodowej Strategii Spójności, przez zachęcanie potencjalnych beneficjentów do korzystania z Funduszy Europejskich, dzięki dostarczaniu im informacji niezbędnych w procesie ubiegania się o środki unijne, motywowanie projektodawców do właściwej realizacji projektów oraz kształtowanie świadomości społeczeństwa w zakresie postępów realizacji Narodowej Strategii Spójności oraz efektów wykorzystywania Funduszy Europejskich w Polsce.

Cel strategiczny osiągnąć będzie poprzez realizację siedmiu celów operacyjnych, które mają pozwolić na zdefiniowanie i dobór odpowiednich narzędzi komunikacji, kluczowych wskaźników, umożliwiających dokładniejszą analizę efektów prowadzonej polityki informacyjnej oraz zapewnienie synergii i spójności działań poszczególnych instytucji zaangażowanych w proces informowania i promocji.

Cele szczegółowe:

- dostarczanie opinii publicznej wiedzy ogólnej w zakresie europejskiej polityki spójności, a w szczególności jej bezpośredniego związku z celami rozwojowymi kraju,

⁶ Opracowanie na podstawie dokumentu „Strategia komunikacji Funduszy Europejskich w Polsce w ramach Narodowej Strategii Spójności na lata 2007-2013”.

- budowanie społecznego poparcia i zaangażowania obywateli w realizację celów Narodowej Strategii Spójności,
- upowszechnianie korzyści płynących z wykorzystywania Funduszy Europejskich, a pośrednio z integracji z Unią Europejską,
- wsparcie beneficjentów w procesie pozyskiwania środków z Funduszy Europejskich przez profesjonalną informację i motywację,
- budowa zaufania do instytucji zajmujących się wdrażaniem Funduszy Europejskich przez zapewnienie profesjonalnych kadr oraz przejrzystości działania instytucji i procedur,
- upowszechnianie mechanizmów współpracy z partnerami społecznymi i gospodarczymi, środowiskami opiniotwórczymi oraz pobudzanie dialogu instytucji zaangażowanych we wdrażanie Funduszy z beneficjentami oraz wymiany doświadczeń między nimi,
- zapewnienie możliwości efektywnej współpracy, wymiany doświadczeń i dialogu pomiędzy instytucjami zaangażowanymi w proces wdrażania Funduszy Europejskich.

Z określoną wcześniej ideą przewodnią Funduszy Europejskich oraz wymienionymi atrybutami powinny być ściśle związane hasła przewodnie służące do informacji i promocji Narodowej Strategii Spójności oraz narzędzi jej realizacji.

Celem Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki realizowanym w ramach promocji jest:

Podnoszenie kwalifikacji i wiedzy, wyrównywanie szans na rynku pracy, promocja kształcenia ustawicznego i postaw przedsiębiorczych. Poprawa postaw, morale, mobilności itd. Dobre rządzenie rozumiane jako sprawnie funkcjonującą administrację, współdziałającą z partnerami społecznymi i gospodarczymi.

Dla realizacji celu programu promuje się podkreślanie takich cech Polaków, jak: pracowitość, otwartość, kreatywność, innowacyjność, umiejętności adaptacyjne, samodzielność, przedsiębiorczość. Akcent na doskonalenie swoich umiejętności i zdobywanie nowej wiedzy. Szanse osobiste i grupowe. Należy podkreślać wkład wspólnoty w realizację celów programu.

Regionalny Program Operacyjny Województwa Pomorskiego na lata 2007 – 2013 – ogólny opis planowanych działań informacyjnych i promocyjnych.

W ramach realizacji Planu Komunikacji planuje się prowadzić następujące działania:

- sieć punktów informacyjnych,
- konferencje, seminaria, wykłady, szkolenia, warsztaty, konsultacje, prezentacje,
- serwisy internetowe,
- newsletter,
- magazyn informacyjny „Pomorskie w Unii”,
- materiały informacyjne, m.in. publikacje, raporty, broszury, ulotki,
- materiały reklamowe, m.in. reklamy, plakaty, materiały audiowizualne,
- tablice informacyjne, tablice pamiątkowe, inne oznaczenia projektów,
- sieć wymiany informacji z jednostkami samorządu terytorialnego,
- eventy, targi,
- wizytacje projektów, ekspozycje projektów,
- konkursy,
- „Społeczeństwo Pomorskie w Unii” – budowa społeczeństwa obywatelskiego wokół idei obecności regionu w Unii Europejskiej.

Regionalnemu Programowi Operacyjnemu Województwa Pomorskiego towarzyszy hasło:

Pomorskie w Unii – Fundusze Europejskie w województwie pomorskim

Grupy docelowe programu stanowią:

- społeczeństwo,
- młodzież,
- instytucje, podmioty, osoby uczestniczące bezpośrednio i pośrednio w realizacji RPO 2007 – 2013.

Ramy czasowe planowanych działań informacyjnych na lata 2007 – 2013 (15)

- Komunikacja wewnętrzna – 2007 – 2008,
- Informacje do potencjalnych beneficjentów i opinii publicznej – 2008 – 2013,
- Wsparcie beneficjentów w składaniu projektów – 2008 – 2013,
- Pomoc beneficjentom w realizacji i rozliczaniu projektów – 2009 – 2013,

- Prezentacja efektów RPO – 2009 – 2013,
- Monitoring działań promocyjnych – 2009 – 2013,
- Projekt aktualizacji dokumentu – 26 sierpnia 2009 r.

Wytyczne Ministerstwa Rozwoju Regionalnego w zakresie informacji i promocji⁷

Projekt „INNOpomorze – partnerstwo dla innowacji” jest finansowany z poddziałania 8.2.2 POKL. Wytyczne zawarte w źródłowym dokumencie określają strategię i zasady prowadzonych działań w zakresie informacji i promocji programów operacyjnych, opisuje cele i myśl przewodnią oraz wskazuje instytucje zaangażowane.

Instytucje zaangażowane w procesy wdrożenia POKL i RPO posługują się projektem Planu Komunikacji, który zawiera cele, charakterystykę grup docelowych, ogólny opis planowanych działań informacyjnych, promocyjnych i szkoleniowych, ich rezultaty, ramowy harmonogram, budżet i sposób ewaluacji. Gwarantują także pakiet informacji dla potencjalnych beneficjentów w zakresie zasad wdrażania i działań informacyjno-promocyjnych. Dostęp do właściwego sposobu promocji odbywa się przez darmowe publikacje, informacje na stronach internetowych i cyklach szkoleń. Z realizacji opisanych działań dokonywane są analizy i sporządzane sprawozdania okresowe, roczne i na zakończenie programu.

4.2. BADANIE ANKIETOWE

W badaniu wzięło udział łącznie 508, osób studentów i absolwentów jednej z 17 uczelni wyższych województwa pomorskiego. Odsetek studentów był identyczny, jak odsetek absolwentów. W związku z przewagą studentów i absolwentów uczelni publicznych, których udział kształtuje się na poziomie ok. 70 – 75%, przyjęto założenie, że w każdej badanej grupie spośród liczby 254 badanych znajdzie się 75% respondentów uczelni publicznych (190 badanych) oraz 25% respondentów uczelni niepublicznych (64 badanych).

⁷ Opracowanie na podstawie dokumentu „Narodowe Strategiczne Ramy Odniesienia 2007-2013 Wytyczne w zakresie Informacji i Promocji”; Warszawa 13 sierpnia 2007 roku.

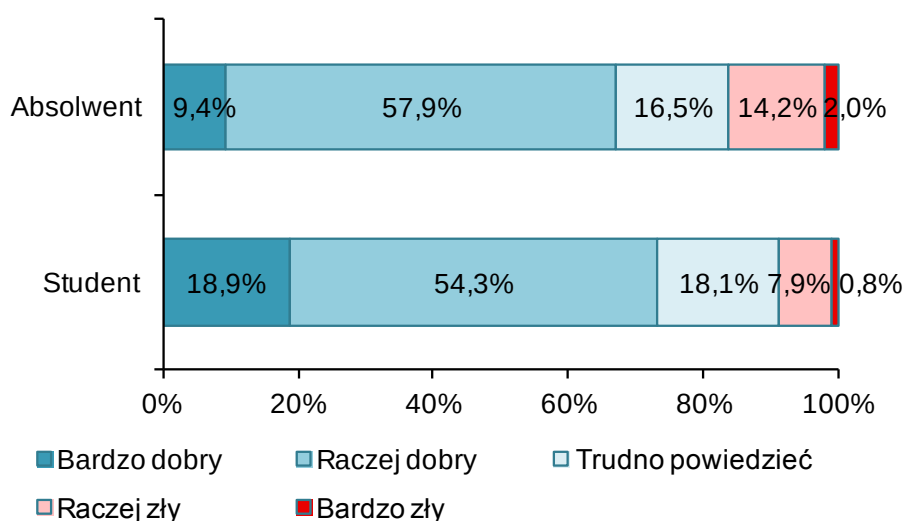
Tabela 4. Charakterystyka respondentów.

Uczelnia wyższa	Ogółem		Studenci		Absolwenci	
	N	%	N	%	N	%
Akademia Pomorska w Słupsku	40	8,0%	20	8,0%	20	8,0%
Politechnika Gdańska	84	16,6%	42	16,6%	42	16,6%
Uniwersytet Gdański	72	14,3%	36	14,3%	36	14,3%
Akademia Marynarki Wojennej	42	8,3%	21	8,3%	21	8,3%
Akademia Morska	42	8,3%	21	8,3%	21	8,3%
Akademia Muzyczna	20	3,9%	10	3,9%	10	3,9%
Akademia Sztuk Pięknych	20	3,9%	10	3,9%	10	3,9%
Akademia Wychowania Fizycznego i Sportu im. Jędrzeja Śniadeckiego	20	3,9%	10	3,9%	10	3,9%
Gdański Uniwersytet Medyczny	40	8,0%	20	8,0%	20	8,0%
Ateneum Szkoła Wyższa	16	3,1%	8	3,1%	8	3,1%
Szkoła Wyższa Prawa i Dyplomacji	16	3,1%	8	3,1%	8	3,1%
Szkoła Wyższa Psychologii Społecznej	16	3,1%	8	3,1%	8	3,1%
Wyższa Szkoła Administracji i Biznesu	16	3,1%	8	3,1%	8	3,1%
Wyższa Szkoła Bankowa w Gdańsku	16	3,1%	8	3,1%	8	3,1%

Uczelnia wyższa	Ogółem		Studenci		Absolwenci	
	N	%	N	%	N	%
Wyższa Szkoła Społeczno-Ekonomiczna	16	3,1%	8	3,1%	8	3,1%
Wyższa Szkoła Turystyki i Hotelarstwa w Gdańsku	16	3,1%	8	3,1%	8	3,1%
Gdańska Wyższa Szkoła Humanistyczna	16	3,1%	8	3,1%	8	3,1%
Suma	508	100%	254	100%	254	100%

Osoby studiujące są w większym stopniu pozytywnie nastawione do ogólnego poziomu kształcenia. Studenci dwukrotnie częściej niż absolwenci oceniają ten aspekt swojej uczelni jako bardzo dobry. Dodatkowo zauważalnie rzadziej oceniali go jako bardzo zły lub raczej zły. Informacje te przedstawiono na rysunku nr 1.

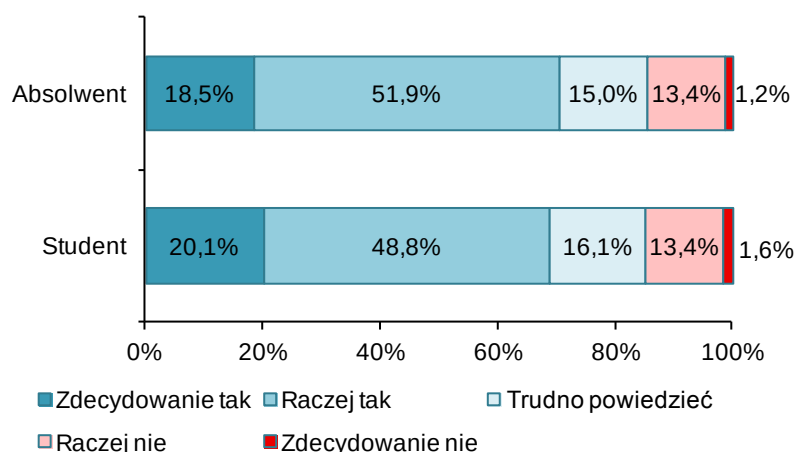
Rysunek 1. Ocena ogólnego poziomu kształcenia a status badanego.

Odpowiedzi ankietowanych na pytanie: „Czy wykazuje Pan(i) zainteresowanie tematyką działalności innowacyjnej, nowymi technologiami czy nabywaniem umiejętności proinnowacyjnych?”, wskazują

na zainteresowanie tym obszarem. Rozkład ocen stopnia zainteresowania tematyką działalności innowacyjnej, nowymi technologiami czy też nabywaniem umiejętności proinnowacyjnych jest zbliżony w obu rozpatrywanych grupach. W przypadku osób skłaniających się ku braku zainteresowania są to identyczne wartości (rysunek nr 2).

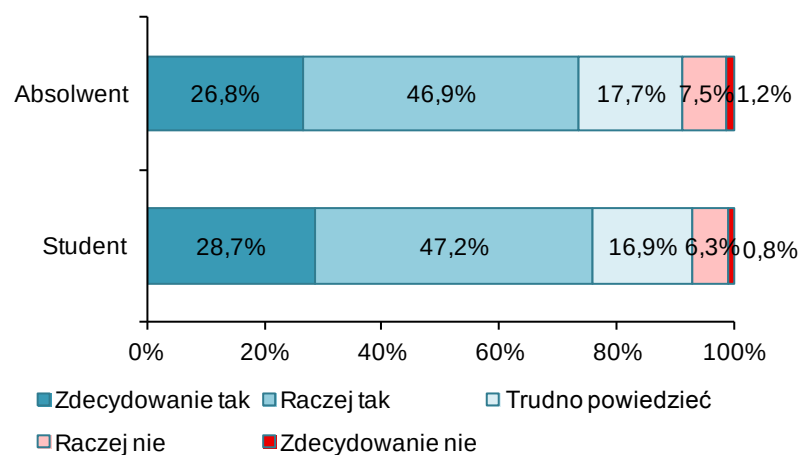
Rysunek 2. Zainteresowanie tematyką innowacyjną a status badanego.

Studenci oraz absolwenci Wyższej Szkoły Bankowej w Gdańsku wykazują największe zainteresowanie innowacjami i nowymi technologiami – stanowią oni 87,4% całości grupy związanej z tą uczelnią. Również ponad 80% odsetek uzyskały Akademia Muzyczna, Ateneum Szkoła Wyższa oraz Wyższa Szkoła Turystyki i Hotelarstwa w Gdańsku. Najmniej korzystnie wypadła Gdańska Wyższa Szkoła Humanistyczna – 37,5% odpowiedzi negatywnych. 30% niezainteresowanych stanowili ankietowani studenci i absolwenci Akademii Sztuk Pięknych.

Ankietowani w większości uważają, że postawy i umiejętności proinnowacyjne istotnie ułatwiają znalezienie zatrudnienia. Absolwenci uczelni wyższych funkcjonujących w województwie pomorskim częściej niż studenci skłaniali się ku negatywnej ocenie wpływu postaw i umiejętności proinnowacyjnych na łatwość znalezienia zatrudnienia w dzisiejszych realiach rynkowych. Odsetek negatywnych odpowiedzi w tej grupie wyniósł prawie 9%, natomiast wśród studentów było to około 7% ankietowanych. Może mieć to związek z rozczarowaniem, jakiego doznała część absolwentów, co do korzyści płynących z postaw proinnowacyjnych na rynku pracy. Powyższe dane prezentuje rysunek nr 3.

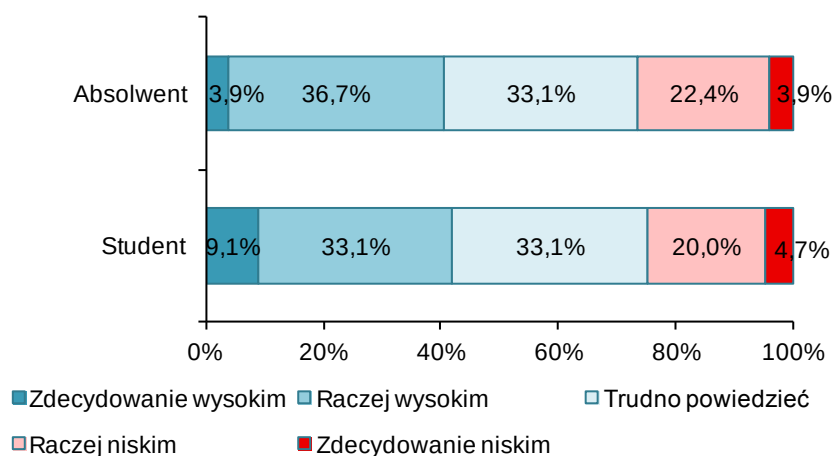
Rysunek 3. Wpływ postaw proinnowacyjnych na możliwości znalezienia pracy a status badanego.

90% ankietowanych, którzy w 1 pytaniu wskazali Akademię Wychowania Fizycznego uważa, że postawy proinnowacyjne ułatwiają znalezienie pracy. 87,5% tego rodzaju wskazań odnotowano przy Gdańskim Uniwersytecie Medycznym oraz Wyższej Szkole Psychologii Społecznej. Co czwarty student bądź absolwent Szkoły Wyższej Prawa i Dyplomacji oraz Wyższej Szkoły Społeczno-Ekonomicznej uważa analizowany czynnik za nieistotny na rynku pracy.

Badani najczęściej uważali wpływ poziomu kształcenia na kształtowanie postaw proinnowacyjnych, za raczej wysoki. Studenci ponad dwukrotnie częściej niż absolwenci oceniają wpływ poziomu kształcenia uczelni na kształtowanie postaw i umiejętności proinnowacyjnych, jako zdecydowanie wysoki. Rozkład pozostałych odpowiedzi jest bardziej zbliżony w obu grupach.

Rysunek 4. Wpływ poziomu kształcenia na kształtowanie postaw i umiejętności proinnowacyjnych a status badanego.

Taką zależność najbardziej podkreślali studenci oraz absolwenci Wyższej Szkoły Bankowej w Gdańsku. 62,5% z nich uważa, że poziom kształcenia tej uczelni wpłynął w wysokim stopniu na ich postawy proinnowacyjne. Był to najwyższy odnotowany odsetek takich odpowiedzi wśród badanych uczelni. Odsetek drugi w kolejności – 56,3% – uzyskały Szkoła Wyższa Psychologii Społecznej, Wyższa Szkoła Administracji i Biznesu, Wyższa Szkoła Społeczno-Ekonomiczna oraz Wyższa Szkoła Turystyki i Hotelarstwa. Odpowiedzi negatywne na to pytanie najczęściej występowały wśród ankietowanych z Akademii Pomorskiej w Słupsku, Gdańskiego Uniwersytetu Medycznego oraz Gdańskiej Wyższej Szkoły Humanistycznej, stanowiły w każdym przypadku 37,5% całości.

Ankietowani studenci częściej niż absolwenci wysoko oceniają poziom działań uczelni w kwestii kształcenia umiejętności umożliwiających elastyczność kwalifikacyjną na rynku pracy. Odpowiednie wartości to 12,2% oraz 9,4%. Dodatkowo, osoby studiujące rzadziej (w 3,9% przypadków) wskazywały na brak działań uczelni niż pozostali badani (5,5%). Wynika to prawdopodobnie z problemów, jakie niektórzy absolwenci mieli na rynku pracy, których przyczyną była zbyt niska elastyczność kwalifikacyjna, nieodpowiednio ukształtowana w okresie studiów.

Aspekt elastyczności przestrzennej w kształceniu uczelni województwa pomorskiego wyżej ocenia grupa studencka. W ich przypadku odsetek odpowiedzi najwyższych wyniósł 12,2% i był o prawie 3 punkty procentowe wyższy niż wśród absolwentów.

Kształcenie na uczelni pod kątem elastyczności zawodowej jest wśród studentów równie często oceniane negatywnie, co pozytywnie. Absolwenci są w tej kwestii nastawieni bardziej negatywnie. Jest to przypuszczalnie efektem uświadomienia sobie przez część absolwentów poszukujących pracy, że studia nie wykształciły w nich umiejętności elastyczności zawodowej.

Tabela 5. Kształcenie umiejętności umożliwiających elastyczność kwalifikacyjną na rynku pracy a status badanego.

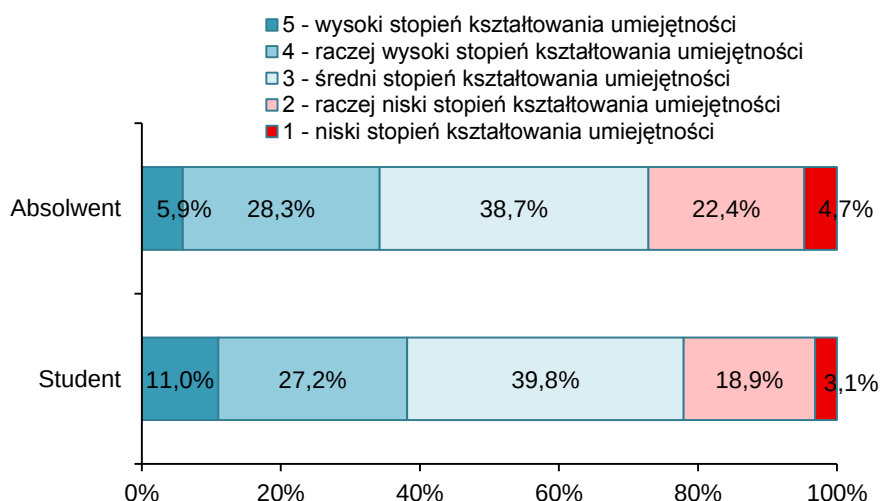
Pytanie	Studenci					Absolwenci				
	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5
Elastyczność kwalifikacyjna – gotowość do doksztalcenia, zmiany kwalifikacji zawodowych	3,9%	16,9%	30,3%	36,7%	12,2%	5,5%	17,0%	30,7%	37,4%	9,4%

Pytanie	Studenci					Absolwenci				
	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5
Elastyczność przestrzenna – gotowość do zmiany miejsca zamieszkania	12,2%	24,0%	29,9%	21,7%	12,2%	12,2%	24,8%	31,5%	24,0%	7,5%
Elastyczność zawodowa – gotowość do zmiany zawodu	11,8%	20,9%	37,4%	22,4%	7,5%	11,8%	27,6%	28,3%	25,2%	7,1%

Oceny dokonywane w skali 1-5, gdzie: 1 to brak działań ze strony Uczelni, a 5 to wysoki poziom działań ze strony Uczelni.

Studenci blisko dwukrotnie częściej niż absolwenci oceniają kształcenie pomorskich uczelni pod kątem postaw elastycznych jako bardzo dobre, równocześnie zauważalnie rzadziej wystawiając oceny najniższe.

Rysunek 5. Ocena kształcenia przez uczelnie postaw elastycznych a status badanego.

2 na 5 spośród ankietowanych, którzy w pytaniu 1 wskazali Akademię Pomorską w Słupsku uważa, że ich uczelnia wykształciła w nich elastyczność na rynku pracy w znaczącym stopniu (odpowiedź co najmniej 4). Był to najbardziej pozytywny wynik. Drugim z kolei, 35% odsetek, uzyskał Gdański Uni-

wersytet Medyczny. Zdecydowanie najgorzej aspekt kształcenia postaw elastycznych postrzegają studenci i absolwenci Wyższej Szkoły Bankowej w Gdańsku oraz Akademii Wychowania Fizycznego. Odsetek odpowiedzi wskazujących na słaby poziom działań (1 lub 2) wyniósł odpowiednio 68,7% oraz 60,0%.

Zarówno w grupie absolwentów, jak i studentów największy odsetek ocen wskazujących na znaczący stopień kształtowania umiejętności niezbędnych w społeczeństwie wiedzy (oceny 4 oraz 5) odnotowano dla umiejętności bycia samodzielnym – odpowiednio 63% i 64,6% (tabela nr 6). Pod tym względem najbardziej negatywnie postrzegano kształtowanie umiejętności przedsiębiorczych. Co 4 student ocenił ten aspekt na co najwyżej 2. W przypadku absolwentów odsetek ten wyniósł 29,1%.

Ankietowani raczej nie wymieniali umiejętności spoza zaproponowanej listy. Jeden student wskazał na umiejętność prospołeczno-strukturalną, ocenił jej stopień kształtowania na wysoki. Podobnie własną umiejętność wytypował tylko jeden absolwent. Wskazał na „umiejętność przystosowania się do zmiennych warunków: pogoda, ludzie”, ocenił stopień jej kształtowania przez uczelnię na wysoki.

Tabela 6. Umiejętności niezbędne w społeczeństwie wiedzy a status badanego.

Pytanie	Studenci					Absolwenci				
	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5
Gotowość do współpracy i pracy w zespole	1,6%	12,6%	27,2%	37,4%	21,2%	2,8%	11,0%	30,3%	39,0%	16,9%
Świadomość konieczności uczenia się przez całe życie	1,6%	12,2%	29,5%	32,3%	24,4%	3,1%	13,0%	26,8%	38,2%	18,9%
Umiejętność samodzielnego uczenia się	2,0%	12,6%	24,2%	35,8%	25,2%	3,1%	12,6%	24,0%	40,2%	20,1%
Umiejętność bycia samodzielnym	0,8%	10,2%	24,2%	37,9%	26,9%	2,8%	9,4%	24,8%	43,7%	19,3%
Postawa otwartości na zmiany	1,6%	11,8%	30,3%	35,4%	20,9%	3,1%	11,0%	33,5%	38,2%	14,2%

Pytanie	Studenci					Absolwenci				
	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5
Umiejętności innowacyjne	4,3%	16,9%	35,8%	30,4%	12,6%	8,3%	16,9%	35,0%	33,1%	6,7%
Umiejętności przedsiębiorcze	5,5%	19,7%	40,2%	22,8%	11,8%	9,1%	20,1%	33,8%	32,7%	4,3%
Umiejętności adaptacyjne	2,4%	13,0%	35,8%	35,4%	13,4%	2,4%	14,6%	35,0%	40,5%	7,5%

Oceny dokonywane w skali 1-5, gdzie: 1 to niski stopień, a 5 to wysoki stopień kształtowania umiejętności.

Studenci spośród rozważanych cech bądź umiejętności za te, na których ukształtowanie największy wpływ miały studia wyższe, uznali wytrwałość w dążeniu do celu – odsetek ocen co najmniej 4 wyniósł 58,3% (tabela nr 7). Absolwenci jako taką cechę, czy też zdolność, wybrali umiejętność nawiązywania kontaktów – 3 na 5 absolwentów wystawiło 4 albo 5.

Najwięcej wskazań na niski stopień kształtowania umiejętności (oceny poniżej 3) zarówno w grupie absolwentów, jak i studentów wystawiono umiejętności pisania dokumentów aplikacyjnych. Takiej odpowiedzi udzielił co 3 z ankietowanych studentów oraz ponad 38% absolwentów. Inne, niż wymienione w pytaniu cechy lub umiejętności, wskazało 2 studentów. Były to odpowiedzialność oraz publiczne występy – obie ocenione na 4.

Tabela 7. Cechy i umiejętności wykształcone podczas studiów a status badanego.

Pytanie	Studenci					Absolwenci				
	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5
Umiejętności nawiązywania kontaktów	3,1%	8,7%	33,5%	33,8%	20,9%	2,4%	10,6%	26,8%	38,6%	21,7%
Znajomość języków obcych	13,4%	18,1%	34,3%	22,8%	11,4%	6,7%	24,0%	40,9%	21,7%	6,7%

Pytanie	Studenci					Absolwenci				
	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5
Kreatywność / pomysłowość	4,3%	13,8%	32,7%	37,4%	11,8%	2,0%	13,8%	29,9%	41,7%	12,6%
Wytrwałość w dążeniu do celu	3,9%	8,7%	29,1%	38,2%	20,1%	4,7%	9,1%	33,5%	34,6%	18,1%
Umiejętność pisania dokumentów aplikacyjnych	11,4%	22,0%	32,8%	24,4%	9,4%	11,8%	26,4%	29,9%	24,8%	7,1%
Umiejętność obsługi komputera	12,2%	18,1%	31,9%	23,2%	14,6%	11,8%	20,8%	33,5%	21,3%	12,6%
Umiejętność autoprezentacji	5,1%	9,4%	29,5%	40,6%	15,4%	2,8%	13,4%	35,4%	35,8%	12,6%
Umiejętność negocjacji	7,5%	14,6%	34,6%	29,9%	13,4%	9,1%	12,2%	29,9%	39,7%	9,1%
Doświadczenie zawodowe	9,1%	13,4%	30,6%	31,9%	15,0%	10,2%	20,1%	26,4%	29,9%	13,4%
<i>Oceny dokonywane w skali 1-5, gdzie: 1 to niski stopień, a 5 to wysoki stopień kształtowania umiejętności.</i>										

Obie analizowane grupy za kierunek najbardziej kształtujący zdolności innowacyjne wśród studentów uznały nauki techniczne. Odsetek osób, które ten kierunek oceniły na co najmniej 4, wyniósł w jednej, jak i w drugiej grupie około 72%.

Za kierunek najsłabiej rozwijający zdolności innowacyjne absolwenci, podobnie jak studenci, uznali kształcenie pedagogiczne i nauczycielskie. Wśród studentów odsetek ocen wskazujących na niski stopień kształtowania (oceny 1 lub 2) wyniósł 46%, a u absolwentów 47%.

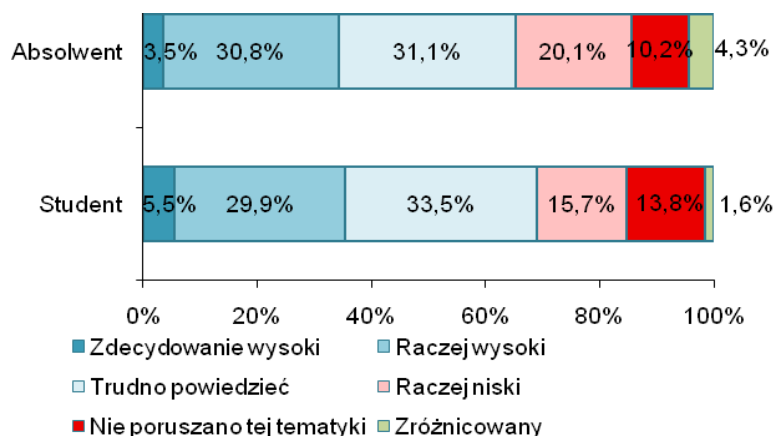
Inne kierunki wyróżnił 1 absolwent. Wskazał na kierunki artystyczne, które w jego opinii w wysokim stopniu kształtują zdolności innowacyjne.

Tabela 8. Ocena zdolności innowacyjnych kierunków a status badanego.

Pytanie	Studenci					Absolwenci				
	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5
Kształcenie (pedagogika, kształcenie nauczycieli)	9,4%	36,6%	38,2%	13,0%	2,8%	12,2%	34,6%	36,3%	13,8%	3,1%
Nauki humanistyczne i Sztuka	9,8%	32,7%	33,9%	18,1%	5,5%	11,8%	32,3%	35,4%	15,4%	5,1%
Nauki społeczne, Gospodarka i Prawo	4,7%	18,1%	31,1%	33,1%	13,0%	3,5%	17,3%	37,8%	33,9%	7,5%
Nauki przyrodnicze (biologia, chemia, fizyka, matematyka)	1,6%	8,3%	29,9%	41,7%	18,5%	2,0%	11,8%	23,2%	43,3%	19,7%
Nauki techniczne	1,2%	7,5%	18,9%	34,6%	37,8%	2,0%	5,5%	20,5%	32,3%	39,7%
Rolnictwo	15,7%	26,4%	35,1%	16,9%	5,9%	13,8%	22,0%	33,5%	22,0%	8,7%
Nauki medyczne	2,4%	9,1%	21,7%	31,9%	34,9%	1,6%	7,1%	26,0%	36,2%	29,1%
Usługi (turystyka, transport, ochrona środowiska)	4,7%	15,7%	31,6%	29,1%	18,9%	0,8%	11,4%	38,2%	33,1%	16,5%
Siły zbrojne i obrona kraju	8,7%	21,3%	31,0%	25,2%	13,8%	5,9%	17,3%	39,0%	27,6%	10,2%
<i>Oceny dokonywane w skali 1-5, gdzie: 1 to niski stopień, a 5 to wysoki stopień kształtowania umiejętności.</i>										

Studenci częściej niż absolwenci byli skłonni oceniać skrajnie podejmowanie przez kadre dydaktyczną uczelni wyższej tematyki działań innowacyjnych. Miało to miejsce zarówno wśród oceniających ten aspekt zdecydowanie wysoko, jak i zdecydowanie nisko.

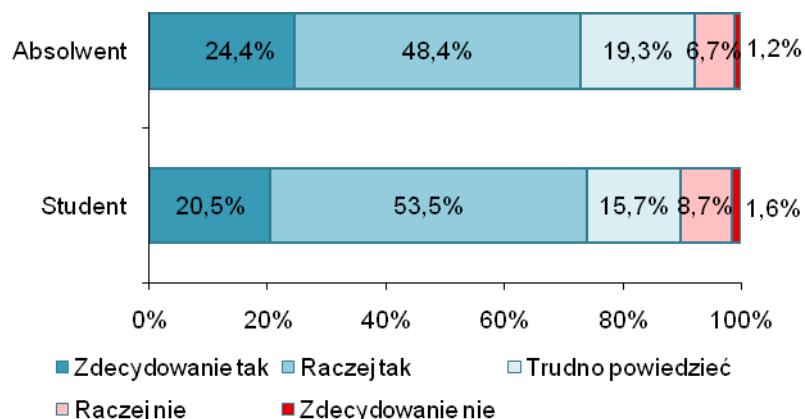
Rysunek 6. Podejmowanie tematyki działań innowacyjnych przez kadre dydaktyczną a status badanego.

Według badanych, najbardziej zaangażowaną w podejmowanie tematyki działań innowacyjnych kadre dydaktyczną posiadają cztery uczelnie wyższe w województwie: Szkoła Wyższa Prawa i Dyplomacji, Szkoła Wyższa Psychologii Społecznej, Wyższa Szkoła Bankowa w Gdańsku oraz Wyższa Szkoła Społeczno-Ekonomiczna. Odsetek odpowiedzi „zdecydowanie wysoki” lub „raczej wysoki” wyniósł w ich przypadku 62,5%. Najgorzej ten aspekt oceniany jest w przypadku Akademii Pomorskiej w Słupsku (52,5% odpowiedzi wskazujących na niski stopień lub brak poruszania tematyki innowacji), Uniwersytetu Gdańskiego (44,5%) oraz Wyższej Szkoły Administracji i Biznesu (43,7%). Różnice w ocenach zaangażowania kadry dydaktycznej w podejmowanie tematyki działań proinnowacyjnych mogą wynikać ze specyfiki kierunków prowadzonych przez uczelnie.

Absolwenci częściej niż studenci są „zdecydowanie zainteresowani” wykorzystywaniem postaw i umiejętności proinnowacyjnych. Może być to efektem dostrzeżenia przez absolwentów korzyści płynących z prezentowania takich postaw w pracy zawodowej. W przypadku grupy studentów odsetek osób zdecydowanie wskazujących na zainteresowanie postawami i umiejętnościami proinnowacyjnymi wyniósł 20,5%. W grupie absolwentów odpowiedni odsetek wskazań był większy o prawie 4 punkty procentowe. Brak zainteresowania tematyką proinnowacyjną był rzadziej spotykany w przypadku absolwenta niż studenta. Odpowiednie odsetki wskazań wyniosły 9,3% - studenci oraz 7,9% - absolwenci.

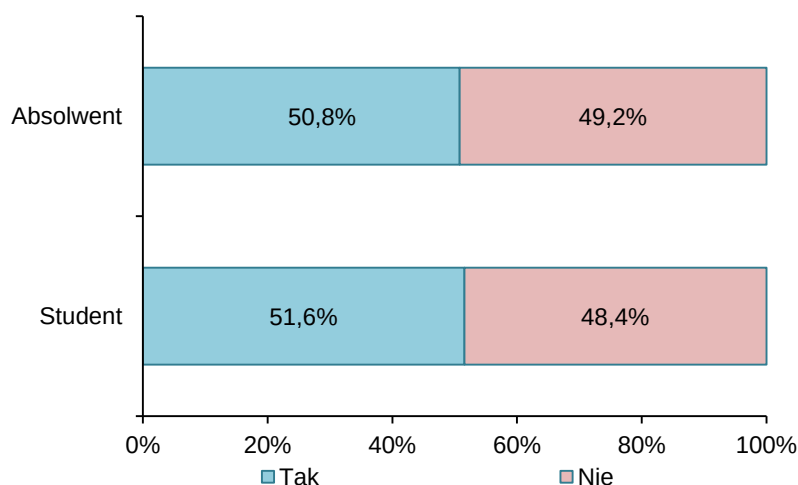
Rysunek 7. Zainteresowanie postawami i umiejętnościami proinnowacyjnymi a status badanego.

Największe zainteresowanie wykorzystywaniem postaw i umiejętności w dziedzinie działań proinnowacyjnych wykazują osoby związane z Wyższą Szkołą Bankową w Gdańsku. Pozytywnie na ten temat wypowiedziało się 7 na 8 ankietowanych z grupy studentów i absolwentów tej uczelni. Nie wiele mniejszy odsetek odnotowano w przypadku Gdańskiego Uniwersytetu Medycznego. Co 5 student lub absolwent Akademii Sztuk Pięknych nie jest zainteresowany postawami i umiejętnościami proinnowacyjnymi. Nieznacznie rzadziej – w 18,7%, negatywnie na ten temat wypowiadało się w przypadku Wyższej Szkoły Administracji i Biznesu oraz Gdańskiej Wyższej Szkoły Humanistycznej.

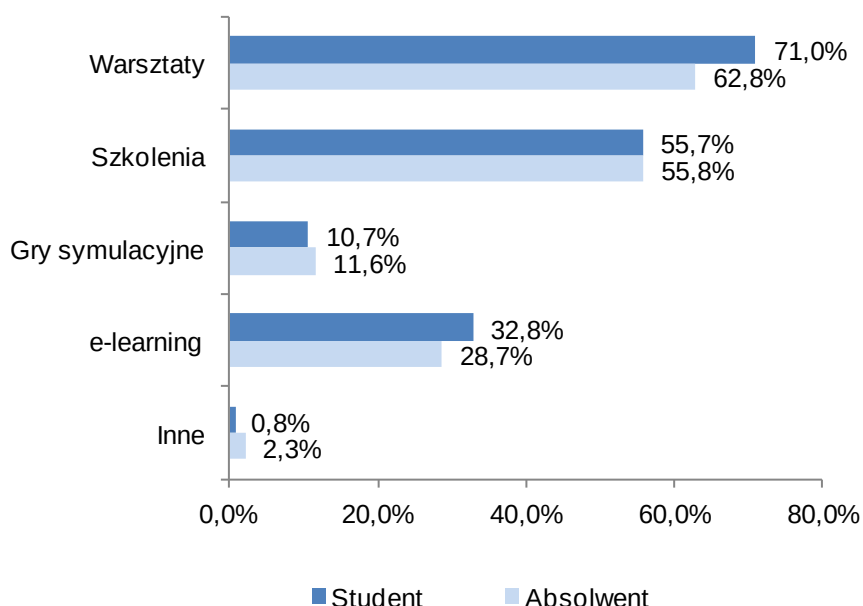
Studenci nieznacznie częściej wypowiadali się pozytywnie o działaniach uczelni, których celem jest zwiększenie postaw i umiejętności proinnowacyjnych (rysunek nr 8). W odpowiedziach pozytywnych na to pytanie zdecydowanie wyróżniali się studenci/absolwenci Wyższej Szkoły Bankowej w Gdańsku (81,3% wskazań) i Szkoły Wyższej Psychologii Społecznej (75%).

Rysunek 8. Podejmowanie działań proinnowacyjnych a status badanego.

Ankietowani najczęściej jako działania uczelni prowadzące do zwiększania postaw i umiejętności proinnowacyjnych wymieniają warsztaty i szkolenia. Studenci częściej niż absolwenci wskazywali na warsztaty oraz e-learning. Inne działania wymieniano rzadko, były to koła naukowe, projekty grupowe i spotkania z trenerami. Powyższe wskazania zaprezentowano na rysunku nr 9.

Rysunek 9. Rodzaje podejmowanych działań proinnowacyjnych a status badanego.

Na warsztaty, jako formę działań promujących postawy i umiejętności proinnowacyjne najczęściej wskazywano w przypadku Akademii Muzycznej (100% wskazań), najrzadziej Akademii Wychowania

Fizycznego (28,6%). Dla szkoleń były to odpowiednio Akademia Morska (82,4%) oraz Wyższa Szkoła Bankowa w Gdańsku (23,1%). Gry symulacyjne najczęściej prowadzono w Wyższej Szkole Administracji i Biznesu (28,6%), natomiast nie odbywały się w ogóle na Akademii Sztuk Pięknych, w Ateneum Szkole Wyższej i Gdańskiej Wyższej Szkole Humanistycznej. E-learning jako działanie proinnowacyjne najpopularniejszy był w Wyższej Szkole Bankowej w Gdańsku, nie funkcjonował wcale na Akademii Muzycznej, w Szkole Wyższej Prawa i Dyplomacji oraz w Wyższej Szkole Społeczno-Ekonomicznej. Inne sposoby działań proinnowacyjnych najczęściej wymieniane były w kontekście Akademii Pomorskiej w Słupsku, uczynił tak co 10 ankietowany z tej grupy. Powyższe zróżnicowanie w doborze działań proinnowacyjnych częściowo uzasadnia to, że uczelnie dostosowują formę tych działań do profilu kształcenia uczelni.

Tylko 13% ankietowanych zaproponowało w badaniu pomysły na działania mające na celu zwiększenie postaw i umiejętności proinnowacyjnych. Bez względu na to, czy badany był absolwentem, czy też studentem, najczęściej wskazywał na zbyt małą ilość kursów, szkoleń i warsztatów. Wymieniano także potrzebę zmiany nauczanej wiedzy – z książkowej na praktyczną oraz braki w specjalistycznym sprzęcie i oprogramowaniu. Część respondentów uważa, że uczelnie powinny położyć większy nacisk na praktyki odbywane w przedsiębiorstwach.

4.3. INDYWIDUALNE WYWIADY POGŁĘBIONE

4.3.1. STUDENCI I ABSOLWENCI

Indywidualne wywiady grupowe zostały przeprowadzone ze studentami i absolwentami pomorskich uczelni wyższych. Kierunki studiów, z którymi związani są badani to: medycyna, informatyka, filologia, bezpieczeństwo morskie państwa, stosunki gospodarcze, ochrona środowiska, budownictwo, prawo oraz żeglarstwo.

Wywiady rozpoczęły się od podania przez badanych trzech przymiotników opisujących uczelnię, do której uczęszczają bądź uczęszczali. Absolwenci określali swoje uczelnie, stosując takie określenia, jak: konserwatywna i tradycyjna (ze względu na swoje przywiązanie do wartości i historii), innowacyjna (różnorodność kierunków), sprzyjająca studentom, surowa, dbająca o dyscyplinę, prestiżowa, wymagająca. Jeden z badanych określił swoją byłą uczelnię jako zacofaną – ze względu na brak otwartości i złe podejście do studenta. Studenci podobnie określali swoje placówki, oprócz tego pojawiły się też takie przymiotniki, jak: umożliwiająca zawarcie nowych kontaktów, dynamiczna

oraz idealna. Jedna z badanych stwierdziła, że jej uczelnia jest nudna (miała zupełnie inne oczekiwania).

Poziom kształcenia został oceniony przez ponad połowę absolwentów jako dosyć dobry bądź wysoki. Pozostali absolwenci pomorskich uczelni stwierdzili, że poziom jest przeciętny lub średni. Ocenę uzasadniali przede wszystkim przez małą ilość zajęć praktycznych. Niemal każdy ze studentów uczestniczących w badaniu uznał, że jego uczelnia prezentuje wysoki poziom. Dwoje z badanych uważa, że ich uczelnie są na średnim poziomie – podobnie jak u absolwentów, argumentowano to zaniedbaniem kwestii zajęć praktycznych.

Uważam, że jest bardzo wysoki poziom wiedzy. Nasza uczelnia wypada dobrze w różnego rodzaju rankingach, więc uważam, że kształcenie jest na naprawdę wysokim poziomie. W skali 1 – 10 oceniałabym na 10.

Kolejne pytanie w wywiadzie dotyczyło pojęcia innowacyjności i jego interpretacji przez respondentów.

Badani kojarzą ją jako nowe, czy też nietypowe działania, poszerzanie horyzontów myślowych, wprowadzanie nowych technik i systemów. Innowacyjność to też rozwój i otwartość. Jako umiejętności i postawy proinnowacyjne podano kreatywność, pomysłowość, stawianie sobie nowych celów, przystosowywanie się do nowych sytuacji. Zapytano następnie, czy kadra dydaktyczna prowadziła program w zakresie kształtowania umiejętności i postaw proinnowacyjnych. Część z badanych absolwentów stwierdziła, że były podejmowane takie próby ze strony kadry. Przykładem może być wypowiedź absolwenta Gdańskiego Uniwersytetu Medycznego, który mówił o tym, że odbywały się zajęcia z biostatystyki przygotowujące do obsługi programów statystycznych wykorzystywanych następnie w badaniach medycznych. Opinia pozostałych absolwentów świadczyła o tym, że kształtowanie postaw proinnowacyjnych na ich uczelniach było spełniane częściowo lub nie przywiązywano do tego wagi. Wśród studentów jedynie dwie osoby potwierdziły promowanie nowatorskiego podejścia. Reszta nie zauważyła takich inicjatyw, co ilustruje wypowiedź studentki Uniwersytetu Gdańskiego:

Mnie się wydaje, że system nauczania na moim wydziale zatrzymał się kilka lat temu. Raczej rzadko mamy jakieś zajęcia, które można nazwać proinnowacyjnymi. Co prawda mamy dwie sale rozpraw na uczelni, może w kolejnych

latach studiów będzie to wyglądało inaczej. Na razie byłam tam dwa razy.

Jak już tam jesteśmy, to przeprowadzamy taką symulację rozprawy.

Osoby potwierdzające kształtowanie umiejętności i postaw proinnowacyjnych zostały poproszone o opisanie programu kształcenia w tej materii. Absolwenci mówili między innymi o programach informatycznych (pracownicy naukowcy zapraszali do uczestnictwa w grupach tworzących nowe systemy), intensywnych praktykach czy przedmiotach działających na zasadzie kursów internetowych.

Studenci twierdzili, że zależy to głównie od kierunku. Przykładem kształcenia pod kątem innowacyjności jest próba modyfikowania regulaminu uczelni (Gdański Uniwersytet Medyczny) – wprowadzenie systemu harwardzkiego, czyli w ocenianiu prac testowych oprócz punktowania odpowiedzi prawidłowych, także odejmowanie punktów za odpowiedzi błędne. Oprócz tego wspomniano również o licznych działaniach organizacji studenckich, dających możliwość wyjazdu za granicę.

Następnie proszono o podanie konkretnych działań podejmowanych przez kadrę w zakresie kształcenia umiejętności oraz postaw proinnowacyjnych. W grupie absolwentów pojawiło się wiele różnych przykładów, były to między innymi: pozaprogramowa współpraca z kadrą, koła naukowe, wymiany zagraniczne, szkolenia. Jeden z absolwentów Uniwersytetu Gdańskiego wspomniał o organizowanym przez jego uczelnię przedsięwzięciu, jakim jest Bałtycki Festiwal Nauki, w ramach którego również studenci biorą udział w ciekawych zajęciach, aby przyswoić nową wiedzę nie tylko przez samą treść, ale również zabawę. Natomiast absolwent Gdańskiego Uniwersytetu Medycznego wspomniał o programie „Mobilni Młodzi”, polegającym na mobilizowaniu młodych ludzi spędzających zbyt wiele czasu przed monitorem komputera. Studenci jako przykłady podali możliwość wyboru spośród wielu ciekawych zajęć fakultatywnych oraz kontakt z władzami uczelni, kadrą i między sobą za pośrednictwem Internetu. Spośród pomorskich uczelni wyższych, podejmujących najwięcej inicjatyw w zakresie postaw proinnowacyjnych, badani wskazywali najczęściej Uniwersytet Gdański (ze względu na kierunki kształcenia), Politechnikę Gdańską oraz Gdański Uniwersytet Medyczny (prowadzenie innowacyjnych badań). Kilka osób sądzi, że również prywatne uczelnie mogą zaliczać się do tej grupy ze względu na dysponowanie większymi środkami finansowymi.

Według mnie jest to Politechnika Gdańska i Gdański Uniwersytet Medyczny.

UG już trochę mniej. Politechnika Gdańska z racji tego, że jednak biznes bardziej się tam przeplata. To ściśle ze sobą współpracuje. Przedmioty, które są nauczane na obu tych uczelniach, mają jakby więcej wspólnego z branżą przemysłową aniżeli uniwersytet.

Wyda mi się, że jest to Uniwersytet Gdański i może to wynikać z tego, że są tam kierunki studiów, na których jest kładziony nacisk na proinnowacyjne postawy. Wynika to też z nakładów pieniężnych, które są kładzione na rozwój tych postaw. Są też odpowiedni ludzie na danych stanowiskach, którzy zdają sobie sprawę z tego, że nowoczesność zawsze wygra.

Zapytano badanych również o to, które z uczelni wyższych podejmują najmniej inicjatyw proinnowacyjnych. Tu najczęściej podawanym przykładem była Akademia Wychowania Fizycznego oraz Akademia Sztuk Pięknych. Jako uzasadnienie podawano brak potrzeb w dziedzinie innowacji na tych uczelniach. Kilka pojedynczych osób wskazało również Akademię Morską, uczelnie prywatne i kilka kierunków Uniwersytetu Gdańskiego (kierunki filologiczne).

Absolwenci z Pomorza wykazują swoje zainteresowanie tematem innowacyjności. Z pojęciem tym spotykają się w pracy, w Internecie oraz w prasie. Dwoje absolwentów zetknęło się z tym pojęciem na uczelni oraz podczas konferencji naukowych. Wypowiedzi studentów świadczą o umiarkowanym zainteresowaniu innowacjami. Z pojęciem tym stykają się oni w życiu codziennym, w Internecie, prasie, telewizji, ale także na uczelni. W kwestii oceny swojego stopnia znajomości podstaw wiedzy o innowacjach, połowa absolwentów określa tę wiedzę jako średnią, druga połowa natomiast jako dobrą. Większość studentów oceniła podstawy swojej wiedzy o innowacjach jako średnie, dwie osoby uznały, że ich wiedza w tym zakresie jest raczej zła.

Badanych poproszono o podanie działań proinnowacyjnych, w jakich mieli okazję brać udział w czasie studiów. Troje spośród absolwentów biorących udział w wywiadach przyznało się do uczestnictwa w działaniach o innowacyjnym charakterze, Absolwent Gdańskiego Uniwersytetu Medycznego stwierdził, że miał kontakt i dostęp do nowych technologii. Absolwent Uniwersytetu Gdańskiego był wolontariuszem na Bałtyckim Festiwalu Nauki oraz na dniach Wydziału Ochrony Środowiska. Natomiast absolwent Politechniki Gdańskiej wspominał o swoim uczestnictwie w zajęciach z użyciem nowoczesnego oprogramowania komputerowego do projektowania. Studenci mają kontakt z działaniami innowacyjnymi w ramach kół naukowych i różnych wydarzeń organizowanych przez uczelnie i stowarzyszenia, jak na przykład konferencje czy spotkania w gronie naukowym.

Co do umiejętności o charakterze proinnowacyjnym, to absolwenci i studenci pomorskich uczelni wyższych wymieniali najczęściej takie cechy, jak: kreatywność, otwartość, obsługa komputera oraz znajomość języków obcych. Z pozostałych cech pojawiających się w pojedynczych wypowiedziach

warto odnotować: chęć do rozwoju, odporność na stres, wyspecjalizowane wykształcenie i wytrwałość.

Myślę, że na pewno będzie to znajomość języków obcych, którą staram się doskonalić. Mam się za osobę kreatywną i osobę, która potrafi nawiązywać kontakty z różnymi ludźmi. Na pewno bardzo ważna jest obsługa komputera, ponieważ mnóstwo programów jest obsługiwanych przez komputer. Również umiejętność negocjacji. To też jest ważne w naszym zawodzie.

Respondentów poproszono również o ocenę wiedzy na temat innowacji wśród znajomych studentów i absolwentów. Niemal każdy z absolwentów potwierdził, że jego znajomi mają dobrą wiedzę na temat różnych innowacyjnych rozwiązań. Mają z nią kontakt najczęściej poprzez swoją pracę. Wśród studentów krążyła zupełnie inna opinia na zadany temat – są oni przekonani, że ich znajomi raczej wcale lub w niewielkim stopniu interesują się sprawami, które są poza obowiązkowym programem nauczania.

Każdy z absolwentów pomorskich uczelni, biorący udział w badaniu, wyraził się bardzo entuzjastycznie w kwestii innowacji w swojej pracy zawodowej. Grupa ta zadeklarowała otwartość i pozytywne nastawienie do nowatorskich zmian. Absolwenci kojarzą innowację w swojej pracy zawodowej jako niezbędną w celu dalszego rozwoju. Studenci również uważają, że innowacje w ich przyszłym życiu zawodowym będą grały niebagatelną rolę i deklarują otwartość w tej materii.

Tak absolwenci, jak i studenci zgodni są co do faktu, że postawy oraz umiejętności proinnowacyjne są wśród poszukujących pracy niezwykle ważną cechą osobowości. Szczególnie ważna jest otwartość oraz kreatywność – dzięki tym cechom, zdaniem respondentów, zwiększają się szanse znalezienia satysfakcjonującej pracy.

Tak, zdecydowanie tak. Na pewno pracodawcy patrzą na to, czy osoba jest kreatywna i pomysłowa, czy jest w stanie przynieść dla firmy więcej korzyści, czy jest osobą, która robi tylko to, co jej się każe i nie wykazuje własnej inicjatywy. Trzeba być upartym w dążeniu do celu. Oczywiście należy mieć marzenia, ale należy stawiać przede wszystkim cele, do których się dąży małymi krokami. Trzeba być twardym, nie można się poddawać. Należy być również otwartym, komunikatywnym. Trzeba się doskonalić w tym, co się robi, pogłębiać swoją wiedzę i doświadczenie.

Na zakończenie wywiadu poproszono badanych o wskazanie, jakie ich zdaniem proinnowacyjne działania mogłyby wprowadzić uczelnie wyższe w województwie pomorskim w celu zwiększenia wśród studentów umiejętności i postaw proinnowacyjnych. Każdy z respondentów miał nieco inną wizję w tej kwestii, absolwenci zaproponowali wprowadzenie zajęć, na których uczono by obsługi programów przydatnych w zawodzie. Proponowano też zwiększenie dostępu dla studentów do nowych technologii, stworzenie warsztatów, na których mogliby poszerzać swoje kwalifikacje oraz stworzenie puli grantów na badania naukowe prowadzone przez zaangażowanych studentów. Z kolei sami studenci uważają, że należy unowocześnić sprzęt, na którym pracują, organizować więcej ciekawych zajęć poza oficjalnym programem oraz interesujących kursów dla studentów.

4.3.2. PRACOWNICY UCZELNI WYŻSZYCH

Pogłębiony wywiad grupowy z pracownikiem uczelni wyższej rozpoczął się od krótkiej charakterystyki placówki. Ankietowany został poproszony o podanie trzech przymiotników opisujących Uczelnię, na której pracuje. Pracownicy naukowcy opisywali swoją uczelnię jako:

- nowoczesną (nastawiona na kształtowanie wiedzy, umiejętności i postaw kadry),
- aktywną (działalność w różnego rodzaju projektach naukowych, wdrożeniowych, unijnych),
- wprowadzającą nowe rozwiązania,
- proeuropejską,
- przyjazną studentowi,
- profesjonalną.

Poziom kształcenia został oceniony przez pracowników jako bardzo dobry i wysoki na tle innych uczelni w Polsce. Ocenę uzasadniano między innymi rankingami, na których pomorskie uczelnie plasują się wysoko, elitarnością kierunków czy też możliwością znalezienia pracy w zawodzie, po ukończeniu danego kierunku.

Ja oceniam ten poziom bardzo wysoko. Wynika to uzyskiwanych akredytacji. Nasz wydział jest zawsze kategorii najwyższej. W tej chwili prawdopodobnie będzie miał kategorię wyróżniającą. O jakości naszego wydziału może świadczyć to, iż w rankingu placówek naukowych zajmujemy w państwowych uczelniach i instytutach naukowych drugą pozycję po Międzynarodowym In-

stytucie Biologii Molekularnej i Komórkowej, który jest instytutem o charakterze tylko naukowym, a nie naukowo-dydaktycznym, także praktycznie w naszej dziedzinie zajmujemy, można powiedzieć, pierwsze miejsce w Polsce. To mówi samo za siebie. Wydział Chemii czy inne wydziały są również na wysokim poziomie.

Kolejne zagadnienie podejmowane w wywiadzie dotyczyło interpretacji słowa innowacyjność. Respondenci tłumaczyli tę kwestię jako wszystkie działania, mające na celu wprowadzanie nowej jakości w różnych dziedzinach życia, która pozwala tworzyć nowe produkty, usługi i pozwala wypracować nowy sposób funkcjonowania w społeczeństwie. Mówiono, że to co innowacyjne musi być nowe w stosunku do tego co jest dostępne teraz. To także, zdaniem badanych, nowe sposoby myślenia, otwartość, kreatywność i wdrażanie nowych rozwiązań. Zdecydowana większość badanych potwierdziła również, że kadra dydaktyczna na ich Uczelniach prowadzi program w zakresie kształtowania umiejętności i postaw proinnowacyjnych. W kwestii programu kształcenia na własnej Uczelni w zakresie umiejętności oraz postaw proinnowacyjnych mówiono między innymi o dostosowywaniu programu do realiów współczesnego rynku pracy. Przedstawiciel Akademii Morskiej potwierdził stworzenie w jego instytucji wydziałów Przedsiębiorczości i Towaroznawstwa, które są wydziałami społeczno-ekonomicznymi. Jako konkretne działania związane z kształtowaniem wymienionych wcześniej postaw podawano ofertę studiów podyplomowych, studia zamawiane, tworzenie proinnowacyjnych firm typu profesorskiego. Jako przykład uznano również wprowadzanie nowych kierunków czy też przedmiotów (na przykład komponowanie muzyki teatralnej i filmowej na Akademii Muzycznej).

Część z badanych, poproszonych o wybranie uczelni wyższej podejmującej najwięcej inicjatyw w zakresie kształtowania umiejętności i postaw proinnowacyjnych, wskazywała na Uniwersytet Gdański, Politechnikę Gdańską oraz Gdański Uniwersytet Medyczny. Wybór ten argumentowano doświadczoną kadrą pracującą w tych placówkach, dysponowaniem odpowiednimi funduszami oraz programem nauczania. Reszta respondentów miała trudności ze wskazaniem takiej uczelni, tłumacząc to nieznaną sytuacją innych niż własna instytucja.

Przede wszystkim trzy największe uczelnie: Uniwersytet Gdański, Gdański Uniwersytet Medyczny i Politechnika Gdańska to są uczelnie państwowe o dużej tradycji, o mocnej kadrze naukowej. Żeby podejmować inicjatywy proinnowacyjne to trzeba mieć odpowiednią kadrę, to przede wszystkim ludzie,

nie programy. Więc tu na tych trzech uczelniach jest najlepsza kadra, jest stała kadra.

Z kolei uczelnie wyższe wskazane jako podejmujące najmniej inicjatyw o charakterze proinnowacyjnym, to zdaniem badanych wszystkie posiadające status prywatnych. Widoczna jest różnica w ocenie tej kwestii pomiędzy pracownikami naukowymi a studentami oraz absolwentami, którzy to, przykładowo, Wyższą Szkołę Bankową postrzegają jako bardzo innowacyjną uczelnię. Według badanych reprezentują one niższy poziom i jakość studiowania oraz ze względu na ograniczone środki, nie są zainteresowane wdrażaniem innowacji. Pracownicy pomorskich uczelni wyższych są bardzo zainteresowani tematyką innowacyjności. Spotykają się z nią w różnego typu mediach, ale również w swoim życiu zawodowym. Pracownik Uniwersytetu Gdańskiego wspomniał w tym miejscu, że od czterech lat jest zaangażowany w projekt Bałtyckie Centrum Biotechnologii. Oprócz tego miał okazję współpracować z Urzędem Marszałkowskim w ramach projektu INNOpomorze oraz z Gdańskim i Gdynińskim Parkiem Naukowo-Technologicznym. Dwoje z badanych ocenia stopień swojej wiedzy o innowacjach na poziomie bardzo dobrym, pozostałe osoby przyznały, że poziom ten jest średni. Kilku z badanych respondentów przyznało, że brało udział w jakichś projektach proinnowacyjnych. Wymieniono między innymi nadzór nad projektem polegającym na przerabianiu samochodów z napędem spalinowych na samochody z napędem elektrycznym (Akademia Morska).

Ze swoich umiejętności o charakterze proinnowacyjnym, badani wymieniali: otwartość, świadomość procesów innowacyjnych, kreatywność, wytrwałość w dążeniu do celu, doświadczenie zawodowe, umiejętność negocjacji oraz znajomość prawa. Respondenci zostali również zapytani o stopień znajomości wiedzy o innowacjach u swoich znajomych. Większość z osób biorących udział w wywiadzie oceniła ten poziom jako dobry lub zróżnicowany (w zależności od dziedziny).

Jest zróżnicowany. Jest stale doskonalony i stale ten poziom rośnie ze względu na to, że w tym okresie finansowania jest mnóstwo możliwości uczestnictwa w kursach i szkoleniach. Również działania Ministerstwa Nauki, programy operacyjne Kapitał Ludzki, wszelkiego rodzaju środki, które napłynęły z Unii umożliwiają podnoszenie tej wiedzy. I taka jest tendencja, chyba na wszystkich uniwersytetach w Polsce.

Respondenci uważają się za osoby otwarte na podejmowanie tematyki innowacji w sferze pracy zawodowej. W tej kwestii respondenci są zgodni co do faktu, że niosą one ze sobą szansę rozwoju uczelni. Badani są również zgodni co do faktu, że postawy i umiejętności proinnowacyjne są niezwy-

kle istotną cechą wśród osób bezrobotnych. Ważnymi cechami osobowości są również samokształcenie i specjalistyczna wiedza, umiejętność pracy w zespole, zarządzanie, kreatywność oraz konsekwencja w dążeniu do wyznaczonych celów.

Na zakończenie wywiadu poproszono każdego z respondentów o propozycje działań, jakie mogłyby podjąć uczelnie wyższe w województwie pomorskim, aby zwiększyć wśród swoich studentów umiejętności i postawy proinnowacyjne. Respondenci stwierdzili, że należy uregulować oraz zintensyfikować współpracę z przedsiębiorcami w celu zwiększenia wiedzy praktycznej u studentów i umożliwienie im podjęcia przyszłej pracy. Badani proponowali również gruntowne zmiany w systemie nauczania i wyeliminowanie zajęć nieprzydatnych. Niektóre osoby postulowały promowanie najlepszych i rozwijanie u studentów umiejętności budujących kreatywność, inicjatywę, samodzielność oraz zdolności marketingowe.

4.4. ZOGNISKOWANE WYWIADY GRUPOWE

4.4.1. STUDENCI I ABSOLWENCI

Zogniskowany wywiad grupowy ze studentami i absolwentami poruszał problematykę kształtowania proinnowacyjnych postaw i umiejętności wśród studentów i absolwentów uczelni wyższych w województwie pomorskim. W zogniskowanych wywiadach wzięło udział dziesięciu studentów obojga płci, reprezentujących takie kierunki kształcenia, jak: ekonomia, pedagogika, filologia, budownictwo, stosunki międzynarodowe elektronika czy matematyka. Moderator rozpoczął panel dyskusyjny od pytania dotyczącego opinii badanych na temat poziomu kształcenia na uczelniach, na których są lub byli studentami. Dwoje z badanych było zdania, że poziom kształcenia na ich uczelni jest wysoki. Większość z uczestników uznała jednak, że poziom ten jest raczej średni, a pojawiło się też kilka głosów twierdzących, że jest on niski. Badanym trudno było się odnieść do pytania, jak poziom kształcenia w ich placówkach naukowych przekłada się na inne tego typu w województwie pomorskim. Informację na temat poziomu danej uczelni respondenci czerpią głównie z Internetu (fora internetowe i rankingi) oraz na podstawie opinii znajomych. Opinie na temat poziomu uczelni kształtują się również na podstawie wymagań, jakie należy spełnić, aby się dostać na dany kierunek (jeśli wymagania są duże, to zdaniem badanych, również poziom uczelni może być wysoki). Poziom danej uczelni jest również określany na podstawie oceny jakości zajęć, w których brali udział badani. Większość z nich uznała, że patrząc z perspektywy czasu, raczej nie zmieniłaby uczelni. Niektórzy z badanych po zastanowieniu stwierdzili, że być może zmieniliby kierunek lub specjalność na podobną

do ukończonej. Krytykowano głównie zbyt małą ilość zajęć praktycznych w stosunku do materiału teoretycznego. Za najbardziej innowacyjne uczelnie uznano Uniwersytet Gdański oraz Politechnikę Gdańską – ze względu na wdrażanie innowacyjnych rozwiązań usprawniających zajęcia i praktyki.

Termin „innowacyjność” jest rozumiany przez badanych jako nowe, zupełnie wcześniej niespotykane rozwiązanie, nowe technologie, czy też kreatywne myślenie. Uczestnicy wywiadu zapytani o zainteresowania innowacjami w różnych dziedzinach życia przyznali, że interesują się nimi w ramach swoich profili kształcenia. Badani studenci czerpią informacje na temat działań innowacyjnych głównie z Internetu, ale także z fachowej prasy czy literatury. Jako najskuteczniejszy kanał pozyskiwania informacji na ten temat (ze względu na dostępność i szybkość) został wskazany Internet (ponownie wymieniano fora internetowe, portale tematyczne i społecznościowe). Za mniej skuteczne uznano literaturę i czasopisma – ze względu na pewne opóźnienia, z jakim informacje pojawiają się za pośrednictwem tych mediów.

Gałęzie przemysłu, które badani uznają za innowacyjne w swoim regionie i kraju, to branża informacyjna, turystyka, komunikacja miejska, budownictwo, służba zdrowia oraz odnawialne źródła energii.

Grupa studentów zapytana, w jakich regionach powinno się zastosować innowacje, była zdania, że najbardziej potrzebne są one w dużych miastach. Jako przykład podano instalowanie urządzeń rejestrujących i regulujących natężenie ruchu. Grupa absolwentów podała województwa ich zdaniem najbiedniejsze i zasługujące na większe wsparcie. Wymieniono województwo warmińsko-mazurskie, zachodniopomorskie i wschód kraju. W kwestii barier związanych z innowacjami w Polsce, jak i województwie pomorskim, podkreślano brak odpowiedniego budżetu na tego typu działania. Kilku respondentów było zdania, że takimi barierami są również ludzkie przyzwyczajenia, brak chęci i edukacji, nieświadomość nowych rozwiązań. Wszyscy badani stwierdzili, że samo województwo pomorskie można określić mianem innowacyjnego, a zwłaszcza Trójmiasto.

Studenci i absolwenci biorący udział w badaniu zostali poproszeni o podanie innowacyjnych cech swojego charakteru. Studenci mówili o niezbędnym wsparciu wysoko postawionych osób lub instytucji, aby działania innowacyjne miały szansę realizacji. Dla członków tej grupy nie stanowi również problemu modyfikacja lub zmiana swojego wykształcenia i kwalifikacji w celu znalezienia dobrej pracy. Jako cechę najmniej związaną z innowacją podano gotowość do mobilności terenowej. Cechą najbardziej sprzyjającą innowacyjnym rozwiązaniom, zdaniem tej grupy, jest podnoszenie swoich kwalifikacji.

Najmniej ważną dla tej grupy cechą jest mobilność terenowa. Natomiast absolwenci stwierdzili, że istotna jest otwartość na zmiany w społeczeństwie. W tej grupie nie wybrano jednogłośnie najbardziej i najmniej powiązanej z innowacyjnością cechy. Mówiono, że w zależności od sytuacji liczy się zwiększenie kwalifikacji lub zmiana miejsca zamieszkania, decyzje podejmuje się ze względu na potrzeby rynku.

*Jakbym się zdecydowała na jeden konkretny zawód po zakończeniu studiów,
to bym przy nim została, więc moja mobilność zawodowa jest niska.*

Kolejnym poruszonym w badaniu tematem był wpływ uczelni (na przykład poprzez kierunki studiów lub specjalizacje) na kształtowanie postaw i umiejętności proinnowacyjnych wśród studentów. Pojawiły się wypowiedzi świadczące o tym, że system nauczania na pomorskich uczelniach przystosowuje studentów do szybkiej nauki zupełnie nowych zagadnień oraz że studiowanie poszerza horyzonty i zmienia podejście do wielu sytuacji w życiu (na przykład wśród absolwentów pojawia się umiejętność łatwego dostosowywania się do nowych miejsc pracy). Niektórzy sugerowali, że wiele zależy od samego wykładowcy i jego sposobu prowadzenia zajęć.

Badane osoby nie posiadały zbyt obszernej wiedzy na temat rynku pracy, a ich wypowiedzi ograniczały się do stwierdzeń, że pracę można znaleźć bez większych trudności, lecz jest ona z reguły nieopłacalna. Co do związku pracy z kierunkiem studiów, to zdania były podzielone: część badanych uważała, że trudno jest znaleźć pracę po swoim kierunku studiów. Natomiast inne osoby twierdziły, że jest szansa znalezienia pracy w wyuczonym zawodzie, lecz poszukiwania mogą trwać dłuższy czas.

*Ja mam wrażenie, obserwując wszystko dookoła, obserwując znajomych, bo
to tylko po znajomych można stwierdzić, że jeżeli chce się znaleźć pracę –
nawet w zawodzie, to nie będzie z tym problemu.*

Badani uznali, że wszystko zależy od kierunku studiów i zapotrzebowania na rynku pracy oraz że warto promować innowacyjne podejście do rzeczywistości, gdyż może się ono przełożyć na sukces zawodowy. Jako najbardziej innowacyjne kierunki studiów wskazano: informatykę, komunikację, budownictwo, technologię, automatykę, robotykę, inżynierię biomedyczną, biotechnologię oraz matematykę ekonomiczną. Fakt ich innowacyjności wynika z nowatorskiego podejścia do zajęć lub stosowania nowych technologii w nauczaniu, na przykład w pracowniach praktycznych. Spośród

wymienionych kierunków wskazano na informatykę i budownictwo jako specjalizacje najbardziej poszukiwane przez pracodawców na rynku pracy w województwie pomorskim.

W następnej kolejności poproszono uczestników badania o wyrażenie opinii na temat stopnia przygotowania kadry dydaktycznej na uczelni w tematyce działań proinnowacyjnych. Kwestię tę podzielono na kilka kategorii:

- **Ukierunkowanie studentów na samodzielne myślenie:** studenci stwierdzili zgodnie, że radzenie sobie z zagadnieniami i problemami jest w ramach ich kierunków promowane. Absolwenci uznali, że wyglądało to różnie i w niektórych przypadkach nie było specjalnie zauważalne.
- **Nacisk na naukę języków obcych:** wśród studentów tylko jedna osoba nie była zadowolona z poziomu nauki innych języków na swojej uczelni, pozostali badani (w tym również wszyscy absolwenci) uznali, że również w tej kwestii dba się o wysoki poziom w ich ośrodkach i nauka języków jest istotną umiejętnością w kontekście poszukiwania przyszłej pracy.
- **Umiejętność pracy na komputerze, pisanie dokumentów aplikacyjnych:** studenci także w tej kwestii nie szczędzili pozytywnych ocen. Studentka ekonomii wymieniła między innymi współpracę z firmą Microsoft i agencją Reutersa w kwestii udostępniania nowoczesnego sprzętu i oprogramowania. Jedna z badanych – studentka farmaceutyki – przyznała, że na jej kierunku w ogóle nie przywiązuje się uwagi do pracy i nauki z użyciem komputera. Oceny absolwentów były umiarkowane – wspomniano, że pojawiały się przedmioty związane z obsługą komputera, ale krytykowano też kwestię dostępu do Internetu na uczelniach.
- **Umiejętność negocjacji, autoprezentacji:** studenci w większości nie zetknęli się z tym podczas studiów, jedna osoba przyznała się do uczestnictwa w tego typu kursie na targach pracy, ale jego poziom oceniła jako niski. Absolwenci również nie mieli z tym żadnej styczności, poza jedną osobą, która stwierdziła, że pojawiły się zajęcia z retoryki, ale nie była z nich zadowolona.
- **Doświadczenie zawodowe:** obie grupy w tej kwestii wypowiedziały się jednoznacznie – najwięcej doświadczenia student może zdobyć na dobrze zorganizowanych praktykach. Stwierdzono również, że dzięki praktykom zawodowym udaje się zdobyć niezbędne doświadczenie, a co za tym idzie – lepszą pracę po ukończeniu studiów.

Podsumowując, za najważniejsze kategorie w tematyce działań proinnowacyjnych wybrano doświadczenie zawodowe oraz znajomość języków obcych.

Moderator zapytał następnie uczestników wywiadu zbiorowego o ich udział w różnego rodzaju warsztatach, szkoleniach, grach symulacyjnych, e-learningu i podobnych zajęciach. Z podanych przez studentów oraz absolwentów przykładów dodatkowych zajęć warto przytoczyć: kurs e-learningowy z podstaw prawa i statystyki opisowej oraz fakultet „Innowacyjność w gospodarce” (na kierunku ekonomia); fakultet „Mechanika ogólna i mechanika budowli” (na budownictwie); kurs informatyczny (pedagogika). Ponadto jedna z osób w grupie absolwentów wspomniała o organizowaniu w ramach koła naukowego spotkań i konferencji z przedsiębiorcami. W ramach kół naukowych organizowano również różnego rodzaju wyjazdy i kursy (zakończone otrzymaniem certyfikatu). Uczestnicy badania zapytani, co władze uczelni powinny robić w budowaniu postaw innowacyjnych, odpowiedzieli, że przede wszystkim powinny dać do zrozumienia studentom, jak bardzo im to może pomóc. Podkreślono również, że szkoły nie mogą sobie pozwolić na realizowanie wielu innowacyjnych pomysłów z powodu ograniczonego budżetu. Zdaniem badanych również koła naukowe powinny zdobywać fundusze i koncentrować się na realizowaniu poważniejszych projektów. Co do kadry, to wyrażono opinie, iż wykładowcy byłoby efektywniejsi, gdyby mieli możliwość pracy w branży związanej z przedmiotem, którego nauczają. Jeden z absolwentów podzielił się opinią, że wykładowcy, którzy mieli doświadczenie zawodowe związane z przedmiotem swoich zajęć, dzielili się swoimi doświadczeniami i dzięki temu byli lepiej odbierani w oczach studentów w porównaniu do innych osób z kadry. Jedna ze studentek oznajmiła, iż najlepsza kadra w regionie pracuje w Wyższej Szkole Administracji, gdyż jest to placówka prywatna i co za tym idzie – wynagrodzenie jest wyższe.

Studenci zapytani o idealny model współpracy pomiędzy uczelniami i przedsiębiorcami w zakresie działań proinnowacyjnych wskazali na organizowanie praktyk zawodowych. Ich zdaniem należy dopasować odpowiednio rodzaj praktyk do kierunku studiów, następnie sformalizować działanie za pomocą odpowiedniej umowy. Studenci postulują również ułatwienie kontynuacji współpracy studenta z firmą na zasadzie stażu po ukończeniu studiów, w przypadku gdy uczestnik praktyk wykaże się wyjątkowym zaangażowaniem w wykonywanie swoich obowiązków. Zdaniem badanych taki model miałby realne szanse na wdrożenie w najbliższej przyszłości. Jedna z osób w tej grupie stwierdziła, że ideałem byłaby taka współpraca uczelni z przedsiębiorcami, aby po ukończeniu danego kierunku istniałaby możliwość pracy w firmie związanej branżowo z kierunkiem studiów. Zdaniem absolwentów nie istnieje niemal w ogóle bliska współpraca uczelni z przedsiębiorcami, ponieważ uczelnie wyższe są zamkniętymi na komunikację jednostkami. Jeden z badanych w tej grupie zasugerował również rozwiązanie, według którego osoby pracujące w firmach z określonej branży prowadziłyby zajęcia dla studentów związane z praktycznym wykonywaniem zawodu. Absolwenci

wspominali także, aby organizować spotkania z przedstawicielami firm na uczelniach w ramach konferencji i omawiania case study.

Jeżeli chodzi o współpracę, to wydaje mi się, że w trakcie praktyk – studenci odbywają praktyki w danej firmie i wtedy firma sobie wybiera konkretnych współpracowników z praktykantów, spośród tych, którym najlepiej to wychodziło.

Obydwie grupy respondentów są zdania, że uczelnie powinny wyjść z inicjatywą ewentualnej współpracy z przedsiębiorcami, aby działania o charakterze innowacyjnym mogły odnieść sukces – by tak było, powinny czymś zainteresować studentów, prezentować jasno wszelkie korzyści, które ze sobą niosą dla środowiska akademickiego. Ponadto powinno się usprawnić współpracę na linii uczelnia – przedsiębiorcy, gdyż często pojawiające się opinie świadczyły o hermetyczności instytucji akademickich.

4.4.2. PRACODAWCY

Zogniskowany wywiad grupowy został przeprowadzony również z przedstawicielami pomorskich przedsiębiorstw. Zakres tematyczny poruszany podczas spotkania dotyczył wiedzy z zakresu innowacyjności oraz działań proinnowacyjnych prowadzonych przez uczelnie wyższe w regionie. W zogniskowanych wywiadach grupowych wzięło udział dziesięciu przedsiębiorców obojga płci, reprezentujących takie branże i specjalizacje, jak: transport, informatyka, usługi doradcze, pracownik socjalny, marketing, pracownik organizacji pozarządowej, produkcja. Zakres funkcjonowania przedsiębiorstw reprezentowanych przez badanych ma zasięg wojewódzki. Panel dyskusyjny rozpoczęto od zdefiniowania pojęcia „innowacyjność”. Badani definiowali to określenie przede wszystkim jako nowe metody pracy lub nowy projekt, który unowocześnia lub poprawia istniejący stan rzeczy. Mówiono również, że innowacyjność wynika z pojawiających się potrzeb i wiąże się z kreatywnością, pomysłowością, efektywnością i robieniem czegoś w sposób wykorzystujący mniejszą ilość środków.

Jako obszary życia uznane za innowacyjne w kraju i regionie wskazano branżę informatyczną, komunikacyjną oraz organizację pracy. Część z badanych stwierdziła, że niewiele jest takich obszarów, istnieje sporo metod, ale są one ograniczone oraz forma rozwiązań przerasta treść. Województwo pomorskie jest postrzegane jako rozwijające się i wdrażające innowacyjne rozwiązania, natomiast regiony, które zdaniem badanych najbardziej potrzebują wsparcia, to województwo warmińsko-

mazurskie oraz tak zwana „ściana wschodnia”. Jako innowacyjne cechy charakteru wskazano skłonność do zmian (która najbardziej motywowana jest odpowiednim wsparciem finansowym) i dostrzeganie w nich korzyści. Stwierdzono, że trzeba również znać produkt, rynek, odbiorcę oraz należy stosować kreatywne metody działania, wyjść poza schematy. Kolejne pytanie dotyczyło opinii na temat tego, czy osoby dysponujące innowacyjnymi cechami charakteru mają większe szanse na znalezienie dobrej pracy i jakie cechy w tym przypadku są najważniejsze. Respondenci byli zdania, że należy być otwartym i podejmować ryzyko. Jako niezwykle ważną cechę uznano gotowość do zmiany miejsca zamieszkania w celu otrzymania lepszej oferty pracy.

Czasami zmiana miejsca zamieszkania jest konieczna, a czasami nie, ale jeśli nie będziemy się rozwijać i nie podejmiemy decyzji, że musimy zmienić zawód, bo na przykład ten zawód nie ma przyszłości, nie zacznę myśleć w inny sposób, żeby coś zrobić ze sobą, to sama zmiana miejsca zamieszkania niewiele pomoże.

Kolejną kwestią było pytanie o zainteresowanie w przedsiębiorstwach nowymi technologiami i innowacjami w różnych dziedzinach życia. Uczestnicy spotkania oznajmili, że najczęściej profil działalności oraz konkurencja wymusza zainteresowanie wszelkimi nowinkami. Jeden z badanych stwierdził, że szuka informacji na temat nowych rozwiązań w literaturze związanej z branżą, w Internecie oraz uczestniczy w konferencjach tematycznych. Osoba posiadająca zawód pracownika socjalnego przyznała, że w pomocy społecznej wykorzystuje się wiele ciekawych i nowatorskich projektów. Z pozostałych uwag warto zaznaczyć, iż według respondentów innowacje wprowadza się również do działań organizacyjnych. Jako korzyści wprowadzania innowacji wymieniono: wzrost efektywności, przewagę nad konkurencją, nowe rozwiązania. Z kolei zagrożenia, jakie dostrzegają przedsiębiorcy, to: poświęcenie dużej ilości środków i czasu, ryzyko nietrafionych inwestycji, zwolnienia pracowników w wyniku zmiany organizacji pracy.

Innowacyjność jest zawsze pewnego rodzaju zmianą, zawsze muszą też być ludzie przekonani do tej zmiany, jeśli chodzi o przedsiębiorstwo, to musi być akceptacja załogi. Wiadomo, że zawsze część ludzi będzie zadowolona a część nie, ale trzeba mieć ludzi zawsze po swojej stronie, jeśli chce się wprowadzać większe zmiany.

Respondenci zostali poproszeni o ocenę poziomu kształcenia uczelni wyższych w województwie pomorskim. Badani w większości odnieśli się dosyć krytycznie do tego tematu. Pomorskim uczel-

niom zarzucano, że nie uwzględniają potrzeb rynku i prowadzą zbyt mało zajęć praktycznych. Najlepiej na tle pozostałych uczelni, zdaniem uczestników wywiadu, prezentuje się Politechnika Gdańska. Na pytanie, czy uczelnie opuszczają dobrze wyszkoleni absolwenci, badani oznajmili, że najlepiej radzą sobie tacy, którzy już na III, IV i V roku poznają swoją specjalizację od praktycznej strony, pracując na stanowiskach związanych z branżą, w której się kształcą. Część badanych jest zdania, że wykształcenie jest coraz bardziej pobieżne, a studenci weryfikują swoje umiejętności w pierwszej pracy. Jako najbardziej innowacyjne kierunki wymieniono: informatykę, komunikację, budownictwo oraz medycynę. Fakt ich innowacyjności, według badanych, wynika z zapotrzebowania rynku na takich specjalistów. Uczestnicy wywiadu grupowego uważają, że zdecydowanie warto inwestować w działania proinnowacyjne. Natomiast innowacyjne podejście do rzeczywistości nie musi się przekładać na sukces zawodowy, a wiele informacji na temat potencjalnego kandydata można zweryfikować na samej rozmowie rekrutacyjnej.

Uczestników badania poproszono o wyrażenie opinii na temat stopnia przygotowania młodych pracowników na rynku pracy pod względem podejmowania działań proinnowacyjnych. Kwestię tę podzielono na kilka kategorii:

- **Ukierunkowanie studentów na samodzielne myślenie:** wielu badanych nie ukrywało swojego rozczarowania w tej kwestii – pojawiły się komentarze świadczące o złych doświadczeniach z praktykantami i stażystami. Kilka osób oznajmiło, że nie jest aż tak źle (zwłaszcza gdy dany pracownik miał szansę zdobyć wcześniej jakieś doświadczenie), ale trudno czasem przebić się z jakimś świeżym lub nietypowym pomysłem.
- **Nacisk na naukę języków obcych:** respondenci stwierdzili, że znajomość języków obcych wśród absolwentów stoi na średnim poziomie, wystarczającym do podstawowej komunikacji. Dominuje znajomość języka angielskiego.
- **Umiejętność pracy na komputerze, pisanie dokumentów aplikacyjnych:** w tym przypadku zdania były podzielone – w jednej z grup oceny były pozytywne, badani powiedzieli, że wszyscy pracownicy przychodzący po ukończonych studiach są bardzo dobrze obeznani z komputerem i podstawowymi aplikacjami. W drugiej grupie opinie były już mniej przychylne – niektóre z dokumentów aplikacyjnych składanych przez kandydatów po ukończonych studiach zostały ocenione jako schematyczne, inne znowu jako pełne niepotrzebnych ozdobników.
- **Umiejętność negocjacji, autoprezentacji:** część z badanych mówiła, że w niektórych przypadkach jest to cecha do poprawy. Większość opinii opisywała potencjalnych pracowników

jako pewnych siebie i otwartych, ale cechy te wynikają ich zdaniem bardziej ze specyfiki naszych czasów, aniżeli miałyby być wyniesione ze szkoły.

- **Doświadczenie zawodowe:** jest istotne, traktowane przez firmy jako wymóg i konieczność. Niektórzy oświadczyli, że dla nich doświadczenie kandydata do pracy jest bardziej istotne niż ukończony kierunek studiów.

Podsumowując, dla obu grup najważniejsze jest doświadczenie zawodowe absolwentów oraz komunikatywność. Najmniej ważną cechą jest autoprezentacja.

Przedsiębiorstwa, które reprezentowali badani, współpracowały dotychczas w ramach praktyk i staży z Uniwersytetem Gdańskim, Politechniką Gdańską, Gdańską Wyższą Szkołą Humanistyczną oraz Akademią Morską. W większości przypadków studenci byli zmuszeni zorganizować sobie te praktyki we własnym zakresie. Potwierdza to, że współpraca pomiędzy uczelniami a przedsiębiorcami województwa pomorskiego jest na niskim poziomie. Jeden z badanych wspomniał, że jego instytucja wysyła informacje o organizowaniu staży do Uniwersytetu Gdańskiego.

(...) to jest dobre, że tak naprawdę sprawdzamy taką osobę, ona przechodzi przez wszystkie działy, przez automatykę, przez projekt, przez halę produkcyjną i potem już wiemy coś na temat takiej osoby. Pracownik może zawsze potem liczyć na list referencyjny.

Jeden z badanych wyznał, że próbował kilka razy podjąć współpracę z pomorskimi uczelniami, ale nie przyniosło to większego efektu. Jako wadę współpracy wymieniono między innymi zapis w umowach o praktyki studenckie z uczelniami, w którym to mowa jest o posiadaniu praw przez uczelnie do wszelkich efektów pracy studenta na praktyce. Uczestnicy badania są zdania, że ze strony uczelni powinna wpływać inicjatywa współpracy z przedsiębiorcami. Wszyscy respondenci zatrudniający studentów stwierdzili, że część z nich kontynuuje z nimi współpracę po ukończeniu stażu lub praktyki. Jako uczelnie najbardziej innowacyjne w województwie badani wskazali Politechnikę Gdańską oraz Uniwersytet Gdański.

Wypowiedzi badanych przedsiębiorców świadczyły o otwartości na innowacyjne działania, niemniej jednak nie bez świadomości ryzyka, jakie mogą one ze sobą nieść. W kwestii oceny absolwentów pomorskich uczelni wyższych przedstawiciele przedsiębiorstw z tego województwa uznali, że należy jeszcze wiele zmienić na etapie kształcenia, by studenci byli lepiej przygotowani do podjęcia pracy

w wybranym przez siebie zawodzie. Szczególnie często wskazywano na brak odpowiedniego przygotowania praktycznego młodego pracownika.

5. PODSUMOWANIE

5.1. REALIZACJA CELÓW BADANIA

Najistotniejszymi celami niniejszego badania pt. „Analiza programów studiów w uczelniach wyższych regionu w zakresie kształtowania proinnowacyjnych postaw i umiejętności realizowane jest na potrzeby projektu „INNOpomorze – partnerstwo dla innowacji”, finansowanego z poddziałania 8.2.2. POKL, była ocena stopnia przygotowania absolwentów pomorskich uczelni do podejmowania działań innowacyjnych w pracy zawodowej oraz scharakteryzowanie pod kątem kształtowania umiejętności i postaw innowacyjnych wśród studentów i absolwentów pomorskich uczelni wyższych, uwzględniając poszczególne, prowadzone przez nie kierunki. Pierwszy z powyższych celów analizowano kładąc duży nacisk na rozpoznanie potrzeb i oczekiwań uczestników oraz identyfikację barier i problemów związanych z postawą innowacyjną. Przy drugim dużą wagę położono na ocenę sposobu doboru form kształcenia pod kątem adekwatności do rynku pracy oraz zdobywania wiedzy związanej z działaniami proinnowacyjnymi. W ramach projektu badawczego szczegółowo przeanalizowano następujące aspekty:

- **Ocena stopnia, w jakim prowadzone działania odpowiadają potrzebom grup objętych badaniem.** Problem ten był poruszany w wywiadach prowadzonych we wszystkich grupach: wśród studentów, absolwentów, pracowników naukowych oraz przedsiębiorców. Respondenci w ramach badania ilościowego określali, czy uczelnie podejmują działania proinnowacyjne, jakiego rodzaju są to działania oraz w jakim stopniu odpowiadają one potrzebom studentów i absolwentów. Ta tematyka była również poruszana w trakcie pogłębionych wywiadów indywidualnych wśród studentów i absolwentów oraz pracowników naukowych. Znacząca część rozmowy prowadzonej z pracodawcami poświęcona była stopniu dostosowania działań proinnowacyjnych do potrzeb przedsiębiorstw. Zdecydowana większość ankietowanych dzieliła się w tej kwestii swoimi spostrzeżeniami.
- **Identyfikacja barier i problemów związanych z postawą innowacyjną, w tym wdrażaniem działań innowacyjnych.** W tym celu poddano analizie dokumenty zastane zawierające informacje na temat przeszkód dla proinnowacyjności, uzyskano w ten sposób ogólną charakterystykę tychże barier i problemów. Celem pozyskania bardziej szczegółowych informacji uwzględniono tą tematykę m.in. w rozmowach z pracodawcami, których pytano o bariery we współpracy z uczelniami, czy też studentami i absolwentami, których pytano o dostępność inicjatyw proinnowacyjnych.

- **Ocena sposobu doboru form kształcenia pod kątem ich adekwatności do rynku pracy oraz określenie motywów, jakimi kierują się badani w temacie wykorzystywania i zdobywania wiedzy związanej z działaniami proinnowacyjnymi.** Respondenci wywodzący się z grupy studentów i absolwentów oraz spośród naukowców, zostali poproszeni o ocenę wpływu postaw proinnowacyjnych na możliwości odnalezienia się na rynku pracy. O opinię na temat form kształcenia oraz ich jakości na macierzystych uczelniach pytano osoby tam studiujące, aktualnie bądź w przeszłości oraz zatrudnionych na nich naukowców. Pracodawcy dzielili się swoimi spostrzeżeniami na temat adekwatności kształcenia do potrzeb gospodarki. W ramach badania ilościowego oraz wywiadów pogłębionych studenci i absolwenci określali, jak pozyskują, czy uważają za przydatną (oraz w jaki sposób) wiedzę związaną z działaniami proinnowacyjnymi. Zróżnicowany sposób pozyskiwania informacji w tej dziedzinie dał dobry obraz tego aspektu przedstawiony szerzej we właściwej części raportu.
- **Ocena użyteczności uzyskanego wykształcenia.** Za najlepsze kryterium oceny tego czynnika uznano opinie studentów i absolwentów na temat łatwości odnalezienia się na rynku pracy (ze szczególnym uwzględnieniem sektora opartego na wiedzy) po ukończeniu poszczególnych kierunków i uczelni oraz ocen przystosowanie, w opinii pracodawców, tych właśnie kierunków i uczelni do realiów rynkowych. Oceny te dały dobry obraz analizowanego aspektu.
- **Określenie potrzeb i oczekiwań uczestników badania.** Informacje potrzebne do analizy tego zagadnienia pozyskiwano od respondentów głównie z wykorzystaniem indywidualnych wywiadów pogłębionych oraz zogniskowanych wywiadów grupowych. Dawały one badalnemu możliwość pełnego oraz nieograniczonego wyrażenia swojej opinii w rozważanym temacie, co w efekcie końcowym pozwoliło możliwie pełnie ocenić potrzeby oraz oczekiwania uczestników badania.

5.2. SKUTECZNOŚĆ I UŻYTECZNOŚĆ KSZTAŁCENIA W RAMACH DZIAŁAŃ PROINNOWACYJNYCH

Ogólny poziom kształcenia na uczelniach województwa pomorskiego został oceniony przez ich studentów oraz absolwentów jako raczej dobry, jak wynika z badania ilościowego przeprowadzonego na tej grupie badanych. Znacznie pozytywniejsze nastawienie w tym względzie deklarowały osoby aktualnie studiujące. Podobny stosunek mieli uczestnicy indywidualnych wywiadów pogłębionych, gdzie ponad połowa absolwentów analizowany poziom określiła jako dosyć dobry lub wysoki. Nie-

mał każdy ze studentów uczestniczących w badaniu IDI uznać, że jego uczelnia prezentuje wysoki poziom. Osoby nieprezentujące tak optymistycznego stanowiska, zwracały uwagę na zaniedbanie kwestii praktycznych. Kadra pedagogiczna pomorskich uczelni wyższych także ma bardzo pozytywne zdanie na temat ogólnego poziomu kształcenia. Zarówno pracownicy naukowcy, jak i studenci oraz absolwenci jako uzasadnienie swojej wysokiej oceny często podawali wysokie miejsce uczelni w rankingach oraz łatwość znalezienia pracy w zawodzie.

Dobłą miarą skuteczności kształcenia w ramach działań proinnowacyjnych jest zainteresowanie tą tematyką oraz nowymi technologiami studentów. Analiza informacji uzyskanych poprzez badanie ilościowe wskazuje, że opisane powyżej dziedziny wiedzy cieszą się wśród tych osób dużym zainteresowaniem.

Wśród studentów i absolwentów interpretacja pojęcia „innowacyjność” jest szeroka i zróżnicowana. Badani studenci oraz absolwenci kojarzą ją jako nowe, czy też nietypowe działania, poszerzanie horyzontów myślowych, wprowadzanie nowych technik i systemów. Innnowacyjność to też rozwój i otwartość. Jako umiejętności i postawy proinnowacyjne podano kreatywność, pomysłowość, stawianie sobie nowych celów, przystosowywanie się do nowych sytuacji. Problem interpretacji kluczowego słowa dla tego badania postawiono również przed kadrą naukową pomorskich uczelni. Respondenci tłumaczyli tą kwestię jako wszystkie działania, mające na celu wprowadzanie nowej jakości w różnych dziedzinach życia, która pozwala tworzyć nowe produkty, usługi i pozwala wypracować nowy sposób funkcjonowania w społeczeństwie. Mówiono, że to co innowacyjne musi być nowe w stosunku do tego co jest dostępne teraz. To także, zdaniem badanych, nowe sposoby myślenia, otwartość, kreatywność i wdrażanie nowych rozwiązań. Trzecią grupą poproszoną o zdefiniowanie innowacyjności byli pracodawcy. Badani definiowali to określenie przede wszystkim jako nowe metody pracy lub nowy projekt, który unowocześnia lub poprawia istniejący stan rzeczy. Mówiono również, że innowacyjność wynika z pojawiających się potrzeb i wiąże się z kreatywnością, pomysłowością, efektywnością i robieniem czegoś w sposób wykorzystujący mniejszą ilość środków. Wiedza wśród respondentów na temat innowacyjności, niezależnie od ich przynależności społecznej, musi zostać oceniona jako bardzo precyzyjna i wielowymiarowa.

Istotnym czynnikiem określającym skuteczność i użyteczność kształcenia w ramach działań proinnowacyjnych jest wpływ tego aspektu na łatwość znalezienia zatrudnienia w dzisiejszych realiach rynkowych. Ankietowani w ramach badania ilościowego w większości uważali, że postawy i umiejętności proinnowacyjne istotnie ułatwiają znalezienie zatrudnienia. Czynnikiem nieistotnym

najczęściej określiły go osoby studiujące i absolwenci Szkoły Wyższej Prawa i Dyplomacji oraz Wyższej Szkoły Psychologii Społecznej. Tak absolwenci, jak i studenci wypowiadający się w ramach Indywidualnych Wywiadów Pogłębionych zgodni są co do faktu, że postawy oraz umiejętności proinnowacyjne są wśród poszukujących pracy niezwykle ważną cechą osobowości. Szczególnie ważna jest otwartość oraz kreatywność – dzięki tym cechom, zdaniem respondentów, zwiększają się szanse znalezienia satysfakcjonującej pracy. Respondenci wyłonieni z grupy pracowników uczelni wyższych województwa pomorskiego, uważają się za osoby otwarte na podejmowanie tematyki innowacji w sferze pracy zawodowej. W tej kwestii respondenci są zgodni co do faktu, że niesie ona ze sobą szansę rozwoju uczelni. Badani są również zgodni co do faktu, że postawy i umiejętności proinnowacyjne są niezwykle istotną cechą wśród osób bezrobotnych. Ważnymi cechami osobowości są również samokształcenie i specjalistyczna wiedza, umiejętność pracy w zespole, zarządzanie, kreatywność oraz konsekwencja w dążeniu do wyznaczonych celów.

Zogniskowany wywiad grupowy przeprowadzony wśród studentów i absolwentów zawierał pytanie o wyrażenie opinii na temat stopnia przygotowania kadry dydaktycznej na uczelni w tematyce działań proinnowacyjnych. Kwestię rozważano w kilku kategoriach:

- **Ukierunkowanie studentów na samodzielne myślenie:** studenci stwierdzili zgodnie, że radzenie sobie z zagadnieniami i problemami jest w ramach ich kierunków promowane. Absolwenci uznali, że wyglądało to różnie i w niektórych przypadkach nie było specjalnie zauważalne.
- **Nacisk na naukę języków obcych:** badani uznali, że w tej kwestii dba się o wysoki poziom w ich ośrodkach i nauka języków jest istotną umiejętnością w kontekście poszukiwania przyszłej pracy.
- **Umiejętność pracy na komputerze, pisanie dokumentów aplikacyjnych:** studenci także w tej kwestii nie szczędzili pozytywnych opinii. Oceny absolwentów były umiarkowane – wspomniano, że pojawiały się przedmioty związane z obsługą komputera, ale krytykowano też kwestię dostępu do Internetu na uczelniach.
- **Umiejętność negocjacji, autoprezentacji:** ankietowani, poza nielicznymi wyjątkami nie mieli w trakcie studiów możliwości nauki autoprezentacji i umiejętności negocjacji.
- **Doświadczenie zawodowe:** obie grupy w tej kwestii wypowiedziały się jednoznacznie – najwięcej doświadczenia student może zdobyć na dobrze zorganizowanych praktykach. Stwierdzono również, że dzięki praktykom zawodowym udaje się zdobyć niezbędne doświadczenie, a co za tym idzie – lepszą pracę po ukończeniu studiów.

Te same problemy zostały poruszone w trakcie zogniskowanego wywiadu grupowego z pracodawcami, a dotyczyły stopnia przygotowania młodych pracowników na rynku pracy pod względem podejmowania działań proinnowacyjnych. Jego rezultaty, w podziale na kategorie, przedstawiały się następująco:

- **Ukierunkowanie studentów na samodzielne myślenie:** wielu badanych nie ukrywało swojego rozczarowania w tej kwestii – pojawiły się komentarze świadczące o złych doświadczeniach z praktykantami i stażystami, którzy mieli problem z samodzielnym wykonywaniem powierzonych im zadań.
- **Nacisk na naukę języków obcych:** respondenci stwierdzili, że znajomość języków obcych wśród absolwentów stoi na średnim poziomie, wystarczającym do podstawowej komunikacji. Dominuje znajomość języka angielskiego.
- **Umiejętność pracy na komputerze, pisanie dokumentów aplikacyjnych:** w tym przypadku zdania były podzielone – w jednej z grup oceny były pozytywne, badani powiedzieli, że wszyscy pracownicy przychodzący po ukończonych studiach wykazują się bardzo dobrą znajomością podstawowych aplikacji wykorzystywanych w firmie. W drugiej grupie opinie były już mniej przychylne – niektóre z dokumentów aplikacyjnych składanych przez kandydatów po ukończonych studiach zostały ocenione jako schematyczne, inne znowu jako pełne niepotrzebnych ozdobników. Świadczy to o nierównych poziomie przygotowania absolwentów przez uczelnie.
- **Umiejętność negocjacji, autoprezentacji:** większość opinii opisywała potencjalnych pracowników jako pewnych siebie i otwartych, ale cechy te pracodawcy uważają raczej za powszechne w społeczeństwie, aniżeli za takie, które miałyby być wyniesione ze szkoły.
- **Doświadczenie zawodowe:** jest istotne, traktowane przez firmy jako wymóg i konieczność. Niektórzy oświadczyli, że dla nich doświadczenie kandydata do pracy jest bardziej istotne niż ukończony kierunek studiów.

Wywiady uwidoczniły różnice w ocenie aspektu ukierunkowania studentów na samodzielne myślenie w zależności od statusu społecznego badanego. Studenci bardzo pozytywnie ocenili kształtowanie przez uczelnie umiejętności samodzielnego myślenia. Uważają się za osoby o dużej samodzielności w myśleniu i działaniu. Tak pozytywnych opinii nie podzielają absolwenci, których odpowiedzi były mocno zróżnicowane. Nagorzej ten aspekt jest postrzegany przez pracodawców. W odpowiedziach udzielanych przez tą grupę dominowały opinie negatywne. Umiejętności językowe młodych pracowników oraz te związane z pracą na komputerze i pisanem dokumentów aplikacyjnych rów-

niez najwyżżej oceniali ankietowani studenci. Absolwenci te aspekty oceniali przeciętnie. Podobny stosunek w tym względzie wykazywali pracodawcy.

Studenci oraz absolwenci ankietowani w ramach badania ilościowego, w jednym z pytań oceniali stopień kształtowania umiejętności niezbędnych w społeczeństwie wiedzy przez uczelnie województwa pomorskiego. I tak, jako umiejętność, którą w największym stopniu kształtują studia określono umiejętność bycia samodzielnym. Tutaj podobnie jak w przypadku zogniskowanego wywiadu grupowego, zdecydowanie rozmija się to z opinią, jaką na ten temat mają pracodawcy, którzy wyraźnie krytycznie ocenili ten aspekt nauczania. Najgorsze oceny zebrały umiejętności przedsiębiorcze. W opinii studentów i absolwentów uczelnie kładą zdecydowanie zbyt mały nacisk na rozwój zdolności przedsiębiorczych. Ta tematyka nie jest poruszana w trakcie zajęć programowych, brakuje także zajęć dodatkowych umożliwiających rozwój przedsiębiorczości u studentów.

Istotną część badania stanowiło scharakteryzowanie pomorskich uczelni wyższych oraz prowadzonych przez nie kierunków pod kątem działalności proinnowacyjnej i promowania takowych umiejętności. Wnioskując z odpowiedzi uczestników badania ilościowego, największe zainteresowanie wykorzystywaniem postaw i umiejętności w dziedzinie działań proinnowacyjnych wykazują osoby związane z Wyższą Szkołą Bankową w Gdańsku. Niewiele gorsze oceny odnotowano w przypadku Gdańskiego Uniwersytetu Medycznego. Najgorzej pod tym względem oceniona została Akademia Sztuk Pięknych. Nieznacznie lepsze opinie na ten temat wypowiadano w przypadku Wyższej Szkoły Administracji i Biznesu oraz Gdańskiej Wyższej Szkoły Humanistycznej. Respondenci wybrani spośród kadry naukowej uczelni wyższych województwa pomorskiego także wskazywali na Gdański Uniwersytet Medyczny jako uczelnię proinnowacyjną. Oprócz tej uczelni ankietowani wymieniali największe uczelnie publiczne w województwie: Politechnikę Gdańską i Uniwersytet Gdański, argumentując to doświadczoną kadrą pracującą w tych placówkach, dysponowaniem odpowiednimi funduszami oraz programem nauczania. Pracodawcy w większości odnieśli się krytycznie do kształcenia proinnowacyjnego. Pomorskim uczelniom zarzucano, że nie uwzględniają potrzeb rynku i prowadzą zbyt mało zajęć praktycznych. Najlepiej na tle pozostałych uczelni prezentuje się, zdaniem uczestników wywiadu, Politechnika Gdańska. Na pytanie, czy uczelnie opuszczają dobrze wyszkoleni absolwenci, badani oznajmili, że najlepiej radzą sobie tacy, którzy już na III, IV i V roku poznają swoją specjalizację od praktycznej strony, pracując na stanowiskach związanych z branżą, w której się kształcą. Część badanych jest zdania, że wykształcenie jest coraz bardziej pobieżne, a studenci weryfikują swoje umiejętności w pierwszej pracy.

Działania proinnowacyjne uczelni wyższych oceniano także pod kątem zaangażowania w tym temacie kadry dydaktycznej. Według respondentów biorących udział w badaniu ilościowym, najbardziej zaangażowaną w podejmowanie tematyki działań innowacyjnych kadrę dydaktyczną posiadają: Szkoła Wyższa Prawa i Dyplomacji, Szkoła Wyższa Psychologii Społecznej, Wyższa Szkoła Bankowa w Gdańsku oraz Wyższa Szkoła Społeczno-Ekonomiczna. Najgorzej ten aspekt oceniany jest w przypadku Akademii Pomorskiej w Słupsku, Uniwersytetu Gdańskiego oraz Wyższej Szkoły Administracji i Biznesu. Studenci oraz absolwenci, z którymi przeprowadzono pogłębione wywiady indywidualne, zostali poproszeni o podanie konkretnych działań podejmowanych przez kadrę w zakresie kształcenia umiejętności oraz postaw proinnowacyjnych. W grupie absolwentów pojawiło się wiele różnych przykładów, były to między innymi: ponadprogramowa współpraca z kadrą, koła naukowe, wymiany zagraniczne, szkolenia. Studenci jako przykłady podali możliwość wyboru spośród wielu ciekawych zajęć fakultatywnych oraz kontakt z władzami uczelni, kadrą i między sobą za pośrednictwem Internetu. Spośród pomorskich uczelni wyższych podejmujących najwięcej inicjatyw w zakresie postaw proinnowacyjnych badani wskazywali najczęściej Uniwersytet Gdański (ze względu na kierunki kształcenia), Politechnikę Gdańską oraz Gdański Uniwersytet Medyczny (prowadzenie innowacyjnych badań).

Działania proinnowacyjne pomorskich uczelni wyższych, mające na celu kształcenie umiejętności niezbędnych w gospodarce opartej na wiedzy, rozważano z uwzględnieniem prowadzonych przez te uczelnie kierunków. Studenci oraz absolwenci jako kierunki najbardziej kształtujące zdolności innowacyjne uznali kierunki techniczne. Zapytani o konkretne kierunki, respondenci wymieniali: informatykę, komunikację, budownictwo, technologię, automatykę, robotykę, inżynierię biomedyczną, biotechnologię oraz matematykę ekonomiczną. Wśród przedsiębiorców, opinię kierunków najbardziej kształtujących zdolności innowacyjne mają: informatyka, komunikacja, budownictwo oraz medycyna. Za kierunki najslabiej prezentujące się absolwenci, podobnie jak studenci, uznali kształcenie pedagogiczne i nauczycielskie.

5.3. DZIAŁANIA ZWIĘKSZAJĄCE ZNACZENIE UMIEJĘTNOŚCI I POSTAW PROINNOWACYJNYCH W PRZYSZŁOŚCI

Dokumenty zastane analizowano pod kątem promowania działań proinnowacyjnych oraz takich umiejętności i postaw. Jak wskazują zapisy, współpraca między sektorem nauki a gospodarką w Polsce, rozumiana jako poziom transferu technologii, jest niewystarczająca. Dodatkowo ten stan rzeczy utrzymuje się od dłuższego czasu. W związku z czym, istotne jest zwiększenie zakresu współpracy

między przedsiębiorcami i naukowcami dla wzrostu innowacyjności polskiej gospodarki. Niski poziom współpracy przedsiębiorców ze sferą nauki jest spowodowany brakiem wiedzy o korzyściach płynących z tej współpracy, wzajemnej niechęci opartej na stereotypach, brakiem informacji o możliwości nawiązania współpracy oraz nieznajomością realiów rynkowych ze strony naukowców i ośrodków naukowych. Droga do budowania konkurencyjności i innowacyjności jest konieczność zapewnienia lepszego dostępu do edukacji o wysokiej jakości, dostosowanej do rynku pracy, jednak przede wszystkim pogłębienie współpracy z pracodawcami i kadrami naukową. Potencjał innowacyjny podmiotów B + R, szczególnie uczelni, jest duży, jednak nie jest on dostatecznie ukierunkowany na zastosowanie gospodarcze. W związku z czym podjęto strategię i kierunki działania pozwalające na kształtowanie innowacyjnych postaw i umiejętności w edukacji na poziomie wyższym. Szeroko pojęta współpraca, zgodnie z założeniami, powinna objąć wszystkie szczeble władz samorządowych, uczelnie i szkoły, firmy regionu, podmioty badawczo-rozwojowe, fundacje i stowarzyszenia promujące rozwiązania innowacyjne, organizacje pozarządowe i media.

Absolwenci pomorskich uczelni wyższych zdecydowanie częściej niż studenci są zainteresowani wykorzystywaniem postaw i umiejętności proinnowacyjnych. Ważne jest więc, aby już w trakcie studiowania zainteresować przyszłego pracownika działalnością proinnowacyjną. Ankietowani w trakcie studiów rozwijali swoje zdolności proinnowacyjne najczęściej poprzez udział w warsztatach i szkoleniach, rzadziej w zajęciach e-learningowych i grach symulacyjnych. Działania te często nie od razu przekładały się na zainteresowanie tematyką innowacji, częściej to zainteresowanie pojawia się dopiero po zakończeniu studiów.

Osoby uczestniczące w badaniu rzadko miały własne pomysły na działania zwiększające znaczenie umiejętności i postaw proinnowacyjnych w przyszłości. Tylko 13% spośród uczestników badania ilościowego przedstawiło propozycje w tym temacie. Trochę bardziej rozmowni w tej kwestii byli uczestnicy indywidualnych wywiadów pogłębionych, wywodzący się zarówno spośród studentów i absolwentów, jak i kadry dydaktycznej. Za najważniejszy czynnik, który powinien ulec zmianie w przyszłości, aby zwiększyć znaczenie umiejętności i postaw proinnowacyjnych, ankietowani uznali zmianę sposobu nauczania, z opartego na wiedzy książkowej na taki, w którym główną rolę odgrywałyby zajęcia praktyczne, kładące nacisk na samodzielne myślenie i działanie studenta. Takie opinie najczęściej przewijały się w odpowiedziach studentów i absolwentów, pojawiały się jednak również w wypowiedziach kadry naukowej.

Kolejną ideą, którą ankietowani studenci i absolwenci proponowali w ich odpowiedziach, było zwiększenie ilości kursów, szkoleń i warsztatów. Ten temat był równie często poruszany przez respondentów. Takie propozycje rzadko pojawiały się w odpowiedziach ankietowanych będących nauczycielami akademickimi. Studenci oraz absolwenci uznali go za istotny dla propagowania działań i zachowań proinnowacyjnych, ponieważ takiego rodzaju zajęcia dają możliwość bliższego zapoznania się z realiami rynkowymi, ze szczególnym uwzględnieniem sektora gospodarki opartego na wiedzy.

Zainteresowanie poznawaniem specyfiki funkcjonowania przedsiębiorstw już w trakcie studiów uwidoczniła także duża częstotliwość proponowania przez studentów i absolwentów tego, żeby uczelnie województwa pomorskiego przywiązywały większą wagę do odbywania przez studentów praktyk w firmach. Jest to ściśle związane z potrzebą zwiększenia współpracy pomiędzy uczelniami województwa i działającymi w nim instytutami B+R a pomorskimi przedsiębiorcami. Bardzo często ten aspekt poruszali ankietowani naukowcy w indywidualnych wywiadach pogłębionych. Wskazywali, że lepsza współpraca tych dwóch sektorów pozwoli zwiększyć wśród swoich studentów umiejętności i postawy proinnowacyjne. Ich opinie potwierdziły, że należy uregulować oraz zintensyfikować współpracę z przedsiębiorcami w celu zwiększenia wiedzy praktycznej u studentów i umożliwienia im podjęcia w przyszłości satysfakcjonującej pracy.

Pozycją dosyć często przewijającą się w odpowiedziach na pytanie o propozycje działań zwiększających znaczenie umiejętności i postaw proinnowacyjnych w przyszłości było polepszenie jakości sprzętu i oprogramowania wykorzystywanego na pomorskich uczelniach. Studenci i absolwenci biorący udział czy to w badaniu ilościowym, czy to badaniu jakościowym, odpowiadali, że na ich uczelni brakuje specjalistycznego sprzętu i oprogramowania. Absolwenci dodatkowo podkreślali, że jeżeli te braki zostaną uzupełnione, to należy zwiększyć dostępność tych urządzeń i programów. Studenci powinni mieć jak najwięcej doświadczenia w obsłudze i wykorzystywaniu specjalistycznych narzędzi wykorzystywanych przez przedsiębiorców.

Respondenci zauważali potrzebę doceniania studentów i doktorantów przejawiających w swojej działalności postawy i umiejętności proinnowacyjne. Absolwenci i studenci podkreślali, że należy stworzyć specjalną pulę grantów na badania naukowe prowadzone przez zaangażowanych studentów i doktorantów. Niektóre osoby spośród ankietowanych w ramach indywidualnych wywiadów pogłębionych pracowników naukowych pomorskich uczelni, postulowały promowanie najlepszych

studentów. Podkreślano także wagę rozwijania u studentów umiejętności budujących kreatywność, inicjatywę, samodzielność oraz zdolności marketingowe.

WNIOSKI I REKOMENDACJE

Wnioski i rekomendacje dotyczące realizacji celów projektu pt: **Analiza programów studiów na uczelniach wyższych regionu, w zakresie kształtowania proinnowacyjnych postaw i umiejętności, na potrzeby realizacji projektu „INNOpomorze – partnerstwo dla innowacji”**, finansowanego z poddziałania 8.2.2. POKL., sporządzone w oparciu o analizę wyników badania ilościowego studentów i absolwentów, indywidualnych wywiadów pogłębionych przeprowadzonych wśród studentów i absolwentów oraz kadry pedagogicznej, zogniskowanych wywiadów grupowych z przedsiębiorcami oraz absolwentami i studentami oraz część badania poświęconą analizie danych zastanych.

<i>Lp.</i>	<i>Wniosek</i>	<i>Rekomendacja</i>	<i>Adresat rekomendacji</i>	<i>Sposób wdrożenia</i>
1.	<i>Niewystarczający poziom współpracy (transferu technologii, praktyk) pomiędzy sektorem nauki a gospodarką. Zjawisko ma charakter ogólnopolski. (str. 24-27, 46, 54, 58-59,62)</i>	<i>Zwiększenie zakresu współpracy naukowców i przedsiębiorców. Stworzenie transferu wiedzy ze sfery badawczo-rozwojowej do gospodarki. Wprowadzenie rozbudowanego programu praktyk. (str. 24-27, 46, 54, 58-59,62)</i>	<i>Uczelnie województwa pomorskiego, innowacyjni przedsiębiorcy województwa pomorskiego</i>	<i>Kontynuowanie kampanii mającej na celu zwalczenie niechęci obu grup opartej na stereotypach. Informowanie przedsiębiorców o możliwościach współpracy w kwestii innowacji z ośrodkami naukowymi. Położenie nacisku na zaznajamianie naukowców z realiami rynkowymi - szkolenia z zakresu komercjalizacji wiedzy. Organizowanie imprez służących kojarzeniu partnerów i promocji transferu wiedzy i innowacji. Wprowadzenie rozbudo-</i>

<i>Lp.</i>	<i>Wniosek</i>	<i>Rekomendacja</i>	<i>Adresat rekomendacji</i>	<i>Sposób wdrożenia</i>
				<i>wanego, wieloetapowego programu praktyk, który trwałby przez cały okres studiów.</i>
2.	<i>Działalność proinnowacyjna nie jest odpowiednio mocno promowana. Istnieje potrzeba silniejszego kształtowania innowacyjnych postaw i umiejętności w edukacji oraz społeczeństwie.</i> <i>(str. 28-29, 34-35, 43-44, 49-50, 55-56, 59)</i>	<i>Objęcie większej liczby studentów różnego rodzaju programami, zajęciami i wydarzeniami propagującymi innowacyjność. Rozpoczęcie społecznej kampanii promującej działania proinnowacyjne.</i> <i>(str. 28-29, 34-35, 43-44, 49-50, 55-56, 59)</i>	<i>Urząd Marszałkowski Województwa Pomorskiego,</i> <i>Uczelnie województwa pomorskiego</i>	<i>Organizowanie festiwali nauki, konkursów promujących innowacyjność, wizyt w zakładach wysokiej technologii. Promocja innowacyjności poprzez strony internetowe oraz inne media.</i>
3.	<i>Niedoceniające studentów i doktorantów kształtujących się na kierunkach uznawanych za szczególnie istotne z punktu widzenia rozwoju województwa – brak odpowiednich stypendiów i wsparcia w organizowanych projektach</i> <i>(str. 29, 51, 54)</i>	<i>Wsparcie w formie stypendiów, szkoleń i dofinansowania projektów dla studentów i doktorantów wykazujących postawy i umiejętności proinnowacyjne</i> <i>(str. 29, 51, 54)</i>	<i>Urząd Marszałkowski Województwa Pomorskiego,</i> <i>Uczelnie województwa pomorskiego</i>	<i>Rozpoczęcie programu stypendialnego dla studentów wykazujących się umiejętnościami i postawami innowacyjnymi. Objęcie większej liczby doktorantów o takich umiejętnościach programem stypendiów. Organizowanie dodatkowych zajęć w formie szkoleń, kursów i warsztatów na kierunkach uznanych za istotne z punktu widzenia</i>

<i>Lp.</i>	<i>Wniosek</i>	<i>Rekomendacja</i>	<i>Adresat rekomendacji</i>	<i>Sposób wdrożenia</i>
				<i>rozwoju województwa (określonych w RSI).</i>
4.	<i>Istnieje potrzeba wykształcenia u studentów większej elastyczności na rynku pracy, w szczególności elastyczności przestrzennej (gotowości do zmiany miejsca zamieszkania) i zawodowej (gotowości do zmiany zawodu). W obu przypadkach ponad 35% uczestników badania ilościowego oceniło ten aspekt negatywnie.</i> <i>(str. 37-38, 57, 60)</i>	<i>Uświadomienie studentów o korzyściach płynących z postaw elastycznych na rynku pracy.</i> <i>(str. 37-38, 57, 60)</i>	<i>Uczelnie województwa pomorskiego, Organizacje branżowe</i>	<i>Przeprowadzenie szkoleń na uczelniach pomorskich, które położą nacisk na kształtowanie elastyczności wśród studentów. W szczególności należy objąć działaniami Wyższą Szkołę Bankową w Gdańsku i Akademię Wychowania Fizycznego. Propagowanie korzyści płynących z tego rodzaju postaw.</i>
5.	<i>Położenie większego nacisku na kształtowanie umiejętności przedsiębiorczych – była to najgorzej oceniana w badaniu ilościowym umiejętność niezbędna w społeczeństwie wiedzy.</i> <i>(str. 39-40)</i>	<i>Dbałość o kształtowanie u studentów zdolności przedsiębiorczych.</i> <i>(str. 39-40)</i>	<i>Uczelnie województwa pomorskiego</i>	<i>Większa promocja na uczelniach nowych szkoleń z zakresu przedsiębiorczości oraz lepsza dostępność i promocja szkoleń już organizowanych. Analiza zawartości tych zajęć pod kątem przydatności dla studenta.</i>

<i>Lp.</i>	<i>Wniosek</i>	<i>Rekomendacja</i>	<i>Adresat rekomendacji</i>	<i>Sposób wdrożenia</i>
6.	<i>Duża rozbieżność w ocenie samodzielności studentów. Według studentów i absolwentów jest to jedna z najlepiej kształtowanych umiejętności w trakcie studiów. Innego zdania są pracodawcy, którzy oceniają tą kwestię bardzo krytycznie.</i> <i>(str. 39-40, 54, 56, 61)</i>	<i>Położenie większego nacisku na kształtowanie samodzielności u studenta, przy jednoczesnym podkreśleniu potrzeby ciągłego rozwijania tej umiejętności.</i> <i>(str. 39-40, 54, 56, 61)</i>	<i>Uczelnie województwa pomorskiego</i>	<i>Zwiększenie liczby samodzielnie wykonywanych projektów na studiach. Podkreślanie potrzeby ciągłego samorozwoju, ze szczególnym uwzględnieniem zdolności samodzielnego myślenia i działania.</i>
7.	<i>Zbyt mała ilość kursów, szkoleń i warsztatów o tematyce proinnowacyjnej dla studentów. Był to najczęściej wymieniany pomysł na działanie mające na celu zwiększenie postaw i umiejętności proinnowacyjnych.</i> <i>(str. 46, 51)</i>	<i>Rozbudowanie oraz zwiększenie dostępności szkoleń, warsztatów i kursów z dziedziny proinnowacyjności.</i> <i>(str. 46, 51)</i>	<i>Uczelnie województwa pomorskiego,</i> <i>Organizacje branżowe</i>	<i>W przypadku słabej frekwencji na organizowanych do tej pory szkoleniach, kursach i warsztatach, należy zwiększyć ich promocję oraz podkreślać istotność uczestnictwa w tego rodzaju zajęciach dla przyszłej kariery zawodowej. Jeżeli ilość zajęć jest niewystarczająca należy ją zwiększyć. Ważne jest zwrócenie uwagi na tematykę zajęć.</i>
8.	<i>Zmiana w sposobie nauczania – ankietowani studenci odczuwali potrzebę większej ilości zajęć praktycznych. Wśród kadry naukowej Zwracano także uwagę</i>	<i>Zwrócenie uwagi na kwestie praktyczne w programach zajęć uczelni.</i> <i>(str. 46, 51, 54, 62-63)</i>	<i>Uczelnie województwa pomorskiego</i>	<i>Zmiana w sposobie przekazywanej wiedzy, z książkowej na praktyczną. Weryfikacja aktualnie prowadzonych przedmiotów pod kątem ich przydatności</i>

<i>Lp.</i>	<i>Wniosek</i>	<i>Rekomendacja</i>	<i>Adresat rekomendacji</i>	<i>Sposób wdrożenia</i>
	<i>na eliminowanie zajęć nieprzydatnych. (str. 46, 51, 54, 62-63)</i>			<i>ści w społeczeństwie opartym na wiedzy.</i>
<i>9.</i>	<i>Uczestnicy podkreślali ważność odpowiednio nowoczesnego i specjalistycznego sprzętu używanego przez pomorskie uczelnie dla działań proinnowacyjnych. Część respondentów wymieniała braki w tym względzie. (str. 46, 51)</i>	<i>Dbłość o dostępność i nowoczesność sprzętu i oprogramowania oraz uzupełnianie braków w tej dziedzinie. (str. 46, 51)</i>	<i>Urząd Marszałkowski Województwa Pomorskiego, Uczelnie województwa pomorskiego, przedsiębiorcy</i>	<i>W miarę możliwości kadrowych i finansowych należy dać dostęp w trakcie studiów do nowoczesnych technologii, np. poprzez organizowanie dodatkowych, ponadprogramowych zajęć z wykorzystaniem specjalistycznego sprzętu i oprogramowania. Ważne jest zaangażowanie władz wojewódzkich w te działania poprzez lobbowanie na szczeblu centralnym.</i>
<i>10.</i>	<i>Uczelnie państwowe są zdecydowanie bardziej zaangażowane w działalność proinnowacyjną niż prywatne – wg. opinii kadry naukowej. (str. 52-53)</i>	<i>Dążenie do większej działalności w kwestii proinnowacyjnej uczelni prywatnych. (str. 52-53)</i>	<i>Urząd Marszałkowski Województwa Pomorskiego</i>	<i>Lobbowanie władz wojewódzkich na rzecz zorganizowania programu promującego działania proinnowacyjne na uczelniach prywatnych. Zabezpieczenie dla tych jednostek środków pieniężnych, urzędzeń i programów na bada-</i>

<i>Lp.</i>	<i>Wniosek</i>	<i>Rekomendacja</i>	<i>Adresat rekomendacji</i>	<i>Sposób wdrożenia</i>
				<i>nia i szkolenia.</i>
11.	<i>Znikoma możliwość rozwijania przez studenta umiejętności negocjacji i autoprezentacji. Większość studentów nie zetknęła się z takimi działaniami na swojej uczelni</i> <i>(str. 57, 61-62)</i>	<i>Zdecydowanie zwiększyć możliwość rozwoju zdolności negocjacji i autoprezentacji, które są bardzo istotne we współczesnym społeczeństwie.</i> <i>(str. 57, 61-62)</i>	<i>Uczelnie województwa pomorskiego,</i>	<i>Rozpoczęcie na uczelniach województwa szkoleń rozwijających umiejętności negocjacji i autoprezentacji.</i>

SPIS RYSUNKÓW

Rysunek 1. Ocena ogólnego poziomu kształcenia a status badanego.....	34
Rysunek 2. Zainteresowanie tematyką innowacyjną a status badanego.....	35
Rysunek 3. Wpływ postaw proinnowacyjnych na możliwości znalezienia pracy a status badanego.	36
Rysunek 4. Wpływ poziomu kształcenia uczelni na kształtowanie postaw i umiejętności proinnowacyjnych a status badanego.	36
Rysunek 5. Ocena kształcenia przez uczelnie postaw elastycznych a status badanego.....	38
Rysunek 6. Podejmowanie tematyki działań innowacyjnych przez kadre dydaktyczną a status badanego.	43
Rysunek 7. Zainteresowanie postawami i umiejętnościami proinnowacyjnymi a status badanego.	44
Rysunek 8. Podejmowanie działań proinnowacyjnych a status badanego.	45
Rysunek 9. Rodzaje podejmowanych działań proinnowacyjnych a status badanego.	45

SPIS TABEL

Tabela 1. Uczelnie biorące udział w badaniu.	12
Tabela 2. Grupy wydziałów objętych badaniem.	13
Tabela 3. Schemat doboru próby – badanie ilościowe.	18
Tabela 4. Charakterystyka respondentów.	33
Tabela 5. Kształcenie umiejętności umożliwiających elastyczność kwalifikacyjną na rynku pracy a status badanego.	37
Tabela 6. Umiejętności niezbędne w społeczeństwie wiedzy a status badanego.	39
Tabela 7. Cechy i umiejętności wykształcone podczas studiów a status badanego.	40
Tabela 8. Ocena zdolności innowacyjnych kierunków a status badanego.	42

SAMORZĄD
WOJEWÓDZTWA POMORSKIEGO

Publikacja współfinansowana przez Unię Europejską w ramach EFS

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Partnerzy:

**GDAŃSKI
P.A.R.K.
NAUKOWO
TECHNOLOGICZNY**

Agencja Rozwoju Pomorza S.A.

Patroni medialni:

